

Наша Ніва

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзёнкі. №31 (188) 31 ЛІПЕНЯ 2000 г.

АКТ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ БЕЛАРУСІ

29 ліпеня ў Менску прайшоў Усебеларускі Зыезд за Незалежнасць.
1350 дэлегатаў прынялі Акт наступнага зъмісту:

Мы, дэлегаты Усебеларускага Зъезду, паўнамоцныя прадстаўнікі народа Беларусі,

— усьведамляючы адказацьца за будучыню краіны;

— нагадваючы, што Рэспубліка Беларусь зьяўляецца дзяржавай-заснавальніцай Арганізацыі Аб'яднаных Нацияў;

— грунтуючыся на прынцыпах і нормах міжнароднага і нацыянальнага права;

ЗАЯЎЛЕМ:

Беларускі народ мае тысячагадовую гісторыю сваёй дзяржаўнасці: ад По-

лацкага княства, Вялікага Княства Літоўскага, Беларускай Народнай Рэспублікі да сучаснай Рэспублікі Беларусь. Принятая Вярховым Саветам 27 ліпеня 1990 году Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце съцвярджае яго дзеяла галоўной мэты — свабоднага раззвіцця і дабрабыту, годнага жыцця кожнага грамадзяніна Беларусі. Яна абавязкае незалежнасць краіны ў вонкавых дачыненнях, вяршэнстве, самастойнасць і пайнану дзяржаўнай улады, дзеючай на падставе правамоцных законаў. Любая дзеяньні супраць суверэнітetu Беларусі і нацыянальнай

дзяржаўнасці недапушчальны і павінны карацца як найвялікшае злачынства.

Дзяржаўны суверэнітэт быў замацаваны ў Канстытуцыі, прынятай 15 сакавіка 1994 году. Паводле яе Беларусь вышыла ў съвец як нейтральная, мірная і бязьдзерная дзяржава.

Незалежнасць Беларусі зьяўляецца набыткам на толькі сёняннянія пакалення, але і нашых спадкаў, і належыць нашчадкам. Суверэнітэт краіны яна можа быць абмежавана альбо скасавана праз рашэнні дзяржаўных асоб і органаў, нават праз рэфэрэндум.

Сёняння незалежнасць Рэспублікі Беларусь знаходзіцца пад пагрозай. Рэальнай небяспекай стаў дагавор аб стварэнні так званай саюзнай дзяржавы з Расеяй, падпісаны 8 сінтября 1999 году прадстаўнікамі беларускіх улад, чы легітимнасць не прызнаецца ў большасці краін съвету. Мы — за добрыя, раўнаправныя і ўзаемавыгадныя адносіны з усімі краінамі съвету, і асабліва з суседзямі: Расеяй, Украінай, Польшчай, Літвой, Латвіяй. Але мы не жадаєм становіца рэгіонам іншай дзяржавы. Мы не дазволім лікідаваць нашу незалежнасць і амежаваць нашу суверэнітэт, зыншчыць нашу краіну.

Незалежнасць — гэта натуральнае права ўсяго народа, кожнага грамадзяніна. Толькі яна і толькі дзяржаўны суверэнітэт адкрываюць шлях нашай краіне ў єўрапейскую і міжнародную дэмакратычную супольнасць.

Мы, дэлегаты Усебеларускага Зъезду,

СЪВЕДЧЫМ
Богам і гісторый дадзеное нашаму народу права мець сваю незалежную дзяржаву з яе адвечнымі сымбаліямі—бела-чырвона-белым сцягам і гербам «Пагоня»

АБВЯШЧАЕМ
незалежнасць і дзяржаўны суверэнітэт неад'емнай каштоўнасцю беларускага народа;

ПРЫЗНАЕМ
нія маючымі законнай сілай любыя пагадненні і рашэнні, скіраваныя на скасаванне альбо амежаванье суверэнітetu Беларусі;

ЗАКЛІКАЕМ

усіх грамадзян Беларусі і ўсіх сучыненікаў за мяжой згуртавацца вакол ідэяў Акту Незалежнасці Беларусі, бараніці незалежнасць Айчыны;

парламэнты і ўрады дэмакратычных дзяржаваў, міжнародныя арганізацыі і сусветнай грамадзянскай забясьпеччыць гарантны суверэнітэт Рэспублікі Беларусь.

Жыве Беларусь!
Принята Усебеларускім Зъездам 29 ліпеня 2000 году ў Менску.

ЗАМАЎЛЯЙЦЕ ПА-БЕЛАРУСКУ

Мова-2000

Беларусы — паміж съмехам і плачам. Апошняга незраўнаны болей. Плач па мове, наці, гісторычнай праўдзе. Напавер гэта на столькі паказычык чужынскага прыгнёту цінейшай спрадвідлівасці, колькі ўзроставая адзнака. Кожная нацыя ў рамантычны пэрыйд свайго дзяцінства скільнасці болей плакаць або съмляцца, чым па-дарослому за-сяроджана рабіць сваю справу. Усё дваццатое стагодзідзе мы плачамі з заклікаем плакаць іншых. Праўда, ёсьць і намёкі на сталеніне. Як той казаў, «кінь вечны плач свой аба старонцы». Гэтак дзіцяцініца какуць — на траба плакаць. Для нацыянальнага станаўлення такія слова — этап, прапры, пераход на новы ўзровень. Не шукаць вонкавых прычынаў уласных крываў і бед, ды і ў сабе тыя прычыны не вышукваць, а проста — перастаць плакаць. Ты ўжо не маленкі, як табе на сорамна...

Маўляю, мы ўжо нацыя, значыць, мусім паводзіцца сябе дыпламатычна, а не эмацыйна падзіячаму.

Але ж па-першам, плакаць ад неусусветнасці крываў, іншымі словамі, дзіцяцініца нашмат лягчэй, чым рабіць прадуманае суб'ектнае дзеяньне. Па-другое, вонкавыя аbstавіны сапраўды не спрыялі хуткаму станаўленню, і гэтых аbstавінай у XX ст. было проціма. Праўда, што да сёняннянія дня, дыя сіла ўпышла тых аbstавінай найбольш залежыць ад нашых уласных інтэрпрэтацый. Можна і сёняння разжаліцца ды расплачкацца. А можна, напрыклад, з усёй пасыядоўнасцю і рапучасцю пайсіцца ў кавярню ды замовіць тулу славутую філіжанку кавы.

І вось які тут парадокс. За апошнія дзесяць гадоў колькасць реальных носіцьця беларускай мовы ў адным Минску павялічылася «на вока» разоў у дзесяць, найменей. Магчыма, і ў сто разоў. Но пазыўляліся цэлія беларускамоўныя партыі, рухі, асяродкі моладзі, шматлюдныя дэмакстранцыялы праводзяцца і канцэрты. А проблема «філіжанкі кавы» засцялілася.

Беларускі падзел на савецкія падзелы ўсе маладзёжы тусоўкі з прыязнымі тварамі дыджэй Адраджэння. Лідэр ТВМоў Алег Трусаў стварае цэлы беларускамоўны ўніверсітэт. Пра-

гульць калегіумы і сэмінары. Па-беларуску загаварылі многія ўчорашия «проста дэмакраты». Ажно не гучыць «філіжанка кавы». І наш герой, як той прафесар у дваццатігадовай даўніны анэдзе, замысліўшы выпіць філіжанку кавы, раптам міжвілі замаўляе сабе «стаканчик чаю».

Не гавораць у нас па-за тусоўкамі па-беларуску — вось у чым праблема. Ня ўсе, вядома, але нават самыя заўзятныя плакальщицы па мове — не гавораць.

А вось каб тыя дзізве-тры тысячы актыўістай, што на 25 Сакавіка зъбираюцца каля помніка Янкку Купала, заўсёды і пайсюль замаўлялі па-беларуску, а бармыны з афіцыяльнітатамі навучаліся ім па-беларуску адказваць — уявіце, як бы зъмяніўся клімат у беларускай сталіцы, а можа быць і сама сталіца зъмянілася б. У прынцыпе гаворка ідзе пра тое, што ўсе ахвочы да беларушчыны могуць зараз жа ісці і замовіць сабе мову. Для гэтага няма асаблівых аўктыўных перашкод.

Выглядзе, што беларускі адраджэнцы чытаюць і завучаваюць вершы любімага паэта нацыі Максіма Багдановіча.

Народ, Беларускі Народ!

Ты — цёмны съліяны,

быццам крот.

Табою ўсягды пагарджалі

Цябе не пушчалі з ярма

І душу тваю абакралі,

У ёй нават мовы няма.

Бязьмежная і салодкая крыва — да съвета цэлы перапаўняе душу сучасніка, хоць ты заўсякі съліязмі, разрыдайся, так невыносісна робіцца на душы, але й так хораша! Натуральна, завучава-верш сваёй плянэтарнаю крываюдай узносяцца і ўзносяцца цябе па-над міэрным бытам, і яшчэ саладзей робіцца ад таго, што замест «філіжанкі кавы» сама-сабою высоквае зь цябе «чашечка чаю» — нібы яшчэ адно найкрыднейшае пацьверджанье таго, што душу тваю народную — абакралі.

Але ж перагарні старажыту Багдановічавай книжкі. Прыйшоў час завучваць напамяць іншы верш клясыка.

Кінь вечны плач свой

аб старонцы!

Ня ўжо ж у цёмнай ночы ты

Ня бачыш, што

глядзіцца сонца

У лютэрка — месяц залаты?

Працяг тэмы на старонцы 6

З усёй краіны

Заплаціце за пікет

Асіповіцкія дэмакраты зъбіраліся правесці пікет, прымеркаваны да Усебеларускага Зыезду за Незалежнасць. Хацелі выказацца ў падтрымку галоўнай ідзе Зыезду. У адказ улады прапанавалі арганізаторам пікету аплаціць тое, што тантрыйшыя чыноўнікі назвалі «паслугамі»: міліцыі, санітарнай службай, мэдыкай. А паколькі асіповіцкія дэмакраты, натуральна, не сваякі Ротышльду і разлічвалі ўсяго толькі на гарантаванне ім Канстытуцыйнай права пікетаваць, ды плаціць уладам адмовілі.

А ім адмовілі ў пікете. Арганізаторы зъбираюцца абскардзіць адмову ў судзе.

Сымон Глазітэйн

Дзе на ходзяць па грыбы

Служба радыяцыйнага кантроля Марілёўскага абласнога вытворчага лесагаспадарчага аўяднання распаўсюдзіла інфармацыю пра небясьпечныя месцы збору грыбоў і ягад на тэрыторыі Марілёўшчыны, піша БелААН.

Працяг на старонцы 4

«Бацькаўшчыну» пачысьцілі

У ноц з 23 на 24 ліпеня была абрааваная сядзіба Міжнароднага грамадзянскага аўяднання «Зтуртаванье беларусаў» съвету «Бацькаўшчына». Невядомыя злачынцы ўзламалі замкі, скралі систэмны блёк кампьютару з базай зьвес-так пра дзяянасць «Бацькаўшчыны» за 10 гадоў, а таксама інфармацыю аб сусветнай беларускай дыяспары (адрасы, тэлефоны). Скрадзены таксама новы лябараторны прынтар і тэлефакс «Panasonic». Цікава, што злачынцам не спат-

рэбіўся ксэракс, манітор ад кампьютара з клявіятурай, пішучая машынка. Рабаўнікоў таксама не запікавіў сэйф арганізацыі.

Такім чынам, напярэдадні 10-годзідзе з дня заснавання МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і правядзенія заплянаванага 3-га Міжнароднага Кантрэсу беларусісту «Беларуская дыяспара як пасярэдніца дыялёту цывілізацый» арганізацыя пазбаўлена магчымасці нармальна працаваць.

Радзім Гарэцкі

«Наша Ніва»
адлюстроўвае
падзеі з глядзішча
нацыянальных
інтарэсаў Беларусі
і прынцыпаў не зъмяніе.

Тыдзень нашага жыцця

НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ АБ'ЯДНОУВАЕ

На Ўсебеларускі Зьезд за Незалежнасць сабраліся 1350 дэлегатаў замест меркаваных 800. Людзей да апошняга дня вылучалі працоўныя калектывы, вайсковыя часткі, грамадзкія аўяднанні. У выніку залі, не разылчаная на такую колькасць людзей, аказалася набітая пад завязку. Дэлегаты сядзелі ў праходах, на лесьвіцах, стаялі ў дэзвібрах, і ёсё адно ахова пад 10-ю на запатрабаваны пажарнік мусіла спыніць доступ дэлегатаў у залі – частка засталася слухаць паседжанні ў фое. Панавала ўрачыстая атмасфера. Ужо першое прывітанні зъезду ад Ваціля Быкова, зачытана Генадзем Бураўкінам, які старшынявай з раніцы, выклікала бурную авацыю. Людзі стоячы скандавалі «Жыве Беларусь». Тое самае паўтарылася пасля зачытання прывітальнай тэлеграмы ад прэзыдэнта Чэхія Вацлава Гаўла, Старшыні Рады БНР Іонкі Сурвілі. Пасыя была прывітальная тэлеграма ад Сямёна Шарэцкага. Людзі яе віталі волескім, але ня ўсталі. Пасыя была зачытана пад Украінскую тэлеграму ад старшыні Народнага Руху Украіны Генадзя Удавэнкі. Людзі ізноў усталі і зрабілі авацыю. Тэлеграму ад Зянона Пазняка на пачатку працы не зачытвалі. Праца зъезду неаднаразовая перарывалася гэткім авацыямі – напрыклад, калі на запрашынне старшыні месцы ў прэзыдэнтую ўдадак да сябrou аргамітству занялі былыя палітвэйныя сталінскія часоў, сябры Саюзу Беларускіх Моладзі. Настой дэлегатаў уздымалі вострыя, чашам не без напышлівасці, даклады і слова, зь якімі выступілі Генадзь Бураўкін, Радзім Гарэцкі, Анатоль Грыцкевіч, Ніл Глівіч, Міхail Чыгір, Генадзь Грушавы, Павал Казлоўскі, Аляксей Кацюра, Рыгор Барадулін. За Зъездам назіралі паслы Польшчы, Украіны, Францыі.

Старшыні не давалі ходу нікім прапановам, што мелі альтэррасейскую накіраванасць, што асабліва адзначылі ў сваіх рэпартажах расейская тэлеканалы. Гэта прытым, што ахову зъезду выконвалі прадстаўнікі найрадыкальнейшых беларускіх нацыяналістычных арганізацый, а іхня кіраўнікі амаль усе былы дэлегатамі форуму. Но пры ўсіх спасылках на сілу маральную, відавочна, што ў реальнасці абарпеціў незалежнікі могучы толькі на сілу фізычную.

Толькі сядро афіцыйна вылучаных дэлегатаў было ня менш за 20 акадэм-

Дэлегаты Ўсебеларускага Зьезду за Незалежнасць абедаюць у перапынку.

і і дактароў навук, прысутнасць шырокага кола інтэлігэнцыі надала форму і велічнасці, і вагі.

Зъезд пасля нядоўгіх дэбатаў па асобых фармулёвках аднадушна прыняў Акт Незалежнасці Беларусі, які, на задуму ініцыятараў форума, можа стаць у адзін шэраг з Уставнымі Граматамі БНР і Экклізіяй аб дэзяржаўным сувэрэнітэце 1990 году. У выпадку ўзынікнення пагрозы сувэрэнітэту краіны зъезд можа сабрацца на новую сэсію, каб прыняць адпаведныя заходы па абароне нацыянальнай незалежнасці. Па наплыве людзей на гэты першы зъезд, хоць думкі наконт яго ў прэсе выказваліся неадназначныя, стала ясна, што ў разе чаго ня будзе праблемай сабрацца на працяг форуму ў Менску і чатыры ці пяць тысячаў дэлегатаў, якія будуть адчуваць маральнае права прымучаць любяя рашэнні. Незалежнасць застаецца ідэяй, здолбай аўяднанца беларускага грамадства.

Самым цэплым моментам зъезду быў прывоз абеду для гэтага тлуму людзей: пад'ехаў фургончык-«фольксваген», даверху запоўнены клумчакамі з вежаю, якой хапіла на ўсе паўтары тысячы ўдзельнікаў.

Незадоўга перад зъездам Лукашэнка прызначыў кіраваць тэлебачаннем цемпрашалай Чыкіна й Зімойскага, тым самым паставіўшы крых на спадзіваннях лібрэрайцыі. Гэта выключчае выхад дэмакратычнай нацыянальнай апазыцыі на выбары. Тым самым Лукашэнка змадэляваў для краіны такую выбарчую ситуацію, пры якой

кандыдаты ад ягонай вэртыкали будуть суперніцаць у барацьбе за месцы ў «палаца» з кандыдатамі, лабіраванымі расейскімі карпарацыямі, што будуть ісці пад шыльдай «незалежных», і з кандыдатамі-камуністамі. Такі мецьзим выбар – паміж Лукашэнкам, камунікам і расейскай агентурай.

Як і ў замежнай палітыцы маем выбар між Расеяй, Лівіі і Кітаем, адзін з вышэйших кіраўнікоў якога прыжджаў на тым тыдні ў Менск умацоўваць вяеннае супрацоўніцтва.

Старшынём Камітэту дэзяржаўнага кантроля Лукашэнка прызначыў А. Тозіка, што раней займаў пост у Радзе Бяспекі краіны.

А краіна зъбірае ўраджай пладоў зямных. Больш за 50 грузавых аўтамабіляў, груженых яблыкамі, сабраліся ля прахадной гомельскага вінзаводу ў самым цэнтры Гомеля, паведамляе БелапАН. Яблыкі прывезлі гаспадаркі Кармінскага, Жыткавіцкага, Лельчицкага і іншых раёнаў вобласці. Прывезнае вялікай чаргі ў тым, што завод ня можа прыняць такую колькасць яблыкаў, ураджай якіх сёлета надзвычай багаты. Першыя затрымкі з прыемам яблыкаў началіся некалькі дзён таму. Тады кілё яблыкаў завод купляў за 100 рублёў. Зараз, калі ўтварылася чарга, цена звышліася да 80 рублёў. Міжтым, значная колькасць яблыкаў яшчэ зялёная. Яны дастаўленыя на пепрапрацоўку, бо паабыліся з-за вятрору, апошнім часам нярэдкі на Гомельшчыне.

Б.Т.

ПАЗЫТЫВЫ

САМ БОГ ЖЫТА ЗАЖАЎ...

Як ваш карэспандэнт быў яшчэ маленкі, ды ў калгасе жалі сярпамі і ўсе хадзілі глядзець, як прыгналі новыя чырвоныя камбайні. Хадзілі й я ня ведалі, што амаль за сто гадоў да таго наш зямляк А. Уласенка, выпускнік Горацкай земляробчай вучэльні, правёў выпрабаванні і 18 снежня 1868 г. атрымаў дзесяцігадовы прывілей на сваю машыну ад імпэрскага Дэлартамэнту земляробства.

Аднак, нормы на жніве былі ў той час: 5 баб і двух мужынаў на гактар. На параконнай жнівцы за тая самыя гроши за дзесяць гадзінай працы трэбыло зжаць утрай болей – 4 гактары, снапы вязялі рукамі тыя ж бабы. І ёсё гэта без удзелу ўладків вэртыкали.

То дзеля таннасці працы ледзь ня скончылася мэханізацыя. І паклю бязылітаснае сонца сіпіны беларусак, і блішчэлі, як крумкачова крыло, іхняя сярпі, і падалі на зямлю цжакія кроплі плякучага поту... Але 1 снежня 1935 г. таварыш Сталін сказаў: «Укананенне камбайну і вырошчванье шматлікіх кадраў камбайнёраў і камбайнёрак ёсьць першасней задачай!» А як ён не шта казаў...

На мал.1 відаць, колькі гактараў

збожжа даводзілася на адзін камбайн на дату абавязчынна поўнай перамогі сацыялізму і пазні.

Малюнак 1. Даводзіца збожжавых на 1 камбайн.

Адзін расейскі пісменык, які цяпер у іх галоўны завадатар аднаасобнік, нават зьдзіўляўся ў прэсе, наўшта гэнулька жалезьзя, калі яшчэ за першымі саветамі сэзонная выпрацоўка ў МТС перавысіла 300 га.

Было гэта даўно, пры таталітарызме, таму для нас нетыпова. Маём у адказ дзів'е станоўчыя навіны: палякі сталі нам давацца новыя камбайні і, акрамя таго, на адну ўмоўна

жніздольную бабу прыпадае зараз на болей за 3,5 га збожжавых (гл. мал.2).

Нам яхам чаго баяцца проблемаў з рамонтам, палівам, запаснымі часткамі: калі што, сажнучу ўсё сярпамі. Але ёсьць і адмоўная рэчы – сапраўдных сярпой, зробленых пры першым

гады	1940	1970	1980	1990	2000
площа, тыс. га	2027	2475	3018	2645	2450
камбайні, тыс. шт	1,7	24,5	31	30	18

Сам Бог жыта зажаў, Вялікія снапы вязаў, Частыя копы стаўляю...

Міхail Залескі

збожжа даводзілася на адзін камбайн на дату абавязчынна поўнай перамогі сацыялізму і пазні.

Малюнак 2. Даводзіца збожжавых на 1 жніздольную бабу

Найбольшая дэзяржаўная проблема з бабамі. У 1940 годзе іх мелася ў вёсцы ў патрэбнай колькасці. Гэныя бабы, тая самая і цяпер у вёсцы сядзяць, але рэсурс выпрацаваў горай за камбайні.

Збожжа ў нас засеняна на надта каб надта, а мусім абысыціся, балазе на ўсё памерзла ды бурай пакручанае. Сажнем?

© PDF: Kamunikat.org 2011

Прэса

Дэзяржкамдрук папярэдзі ARCHE

Дэзяржкамдрук вынес папярэдзянне часопису ARCHE за ягоны апошні, чацверты нумар. Што сымбалічна, гэта адбылося 27 ліпеня. Афіцыяная падстава – за зъмену назвы выдання (гэта быў выпуск аналітычна-крытычнага агляду «ARCHE-Скарына») і за тое, што часопіс распаўсюджваецца таксама за межамі Беларусі (у нумары быў змешчаны каардынаты распаўсюдніка часопіса ў Польшчы, Літве і ўкраіне). Галоўны рэдактар выдання Валерка Булгакаў лічыць папярэдзянне неабгрунтаваным. Што датычыць першага закіду, дык ён спаслаецца на прэзідэнт «Беларускай Дэловоі Газеты», якая доўгі час была заўгашана пад назвай «Биржи і банкі». Што датычыць другога, дык, кака ён, на ідзеца ж пра сталы і широкі продах, а пра дастаўку часопіса за межы Беларусі вузкам колу беларуслягя і нашых замежных саюзныхнікаў. Дык увогуле, ARCHE – выданне інтелектуальнае, разылчанае на акадэмічны і ўніверсітэцкія колы чытальчы, з тыражам 1200 асобнікаў. Патрабаваць ад культурнай выдання выканання ўсіх тых правілаў, пад якім падлягаюць камэрцыйныя выданні – няшчыра, кажуць «архэўцы».

Андрэй Дынько, дырэктар часопіса, занепакоены сінхроннасцю «мякка-рэпрэсійных» мераў, прынятых супраць часопіса. Амаль адначасова, якія ён, Беларускі Дом Друку спыніў ужо пачатое друкаванне жнівенскага нумару часопіса, прысьвяченага Адэля Глебусу, дэзяржаўнае «Белкінга» пасля нейкай таемнічай экспартызы адмовілася прадаваць папярэдні нумар часопіса, прысьвячаны габрэйскай культуры, і вось яшчэ й папярэджанне.

Выдаўцы часопіса звязваюць кампанію ціску з артыкуламі і рэцензіямі, змешчанымі ў нумары «ARCHE-Скарыны», у прыватнасці, з вялікім аналітычным матэрыялам галоўнага рэдактара выдання, прысьвяченым афіцыёной «Беларускай думцы». Ён выйшаў пад назвай «Дэлекісанная эліта». В. Булгакаў не ашчаджае рупар «ідэялігічнай вэртыкали» і ўсіх тых чыноўнікаў, у тым ліку і дэзяржкамдрукавых, што друкуюць там свае малапісменныя опусы.

Папярэдзянне выдаўцы ARCHE звязаюць абласкадзіць у судзе, а друкаванне – перанесці ў адну з менскіх прыватных друкарняў.

Б.Т.

Чым украінцы правініліся?

Тутэйшая «Жэнімінь жыба» (у перакладзе з кітайскай – «Народная газета»)

Косьця Пернік

З рэдакцыі на пошты

АДНЫЯ БАБЫ

беларускіх кабет.

«Там адныя бабы», — кажа стары,

СЪЦЯГІ ПА ЎСЁЙ КРАІНЕ

10-я ўгодкі Дэкларацыі аб сувэрэнітэце Распублікі Беларусь адзначылі 27 ліпеня ў дзясятках гарадоў краіны

У Менску адбыўся «лятучы пікет», арганізаваны Маладым Фронтам, а на плошчы Бангалор з 18 да 22 гадзін гралі вядомыя рок-гурты «NRM», «Новая Неба», «Камэлот», а таксама мададыя калектывы «Млын», «Postscriptum», «Z». Сабраў канцэрт каля 300 гледачоў.

У Магілёве былі разьвешаны дзясяткі бел-чырвона-белых сцяжкоў. Аднак урачыстае пасяждэнне і канцэрт, што меўся адбыцца ў Палацы культуры швейнікаў, быў сарваны ўладамі, палясья чаго больш за 70 чалавек з нацыянальнымі сцяжкамі прыйшлі па цэнтры горада ў супрадзіжны міліцыі. Абыйшлося без эксцесаў.

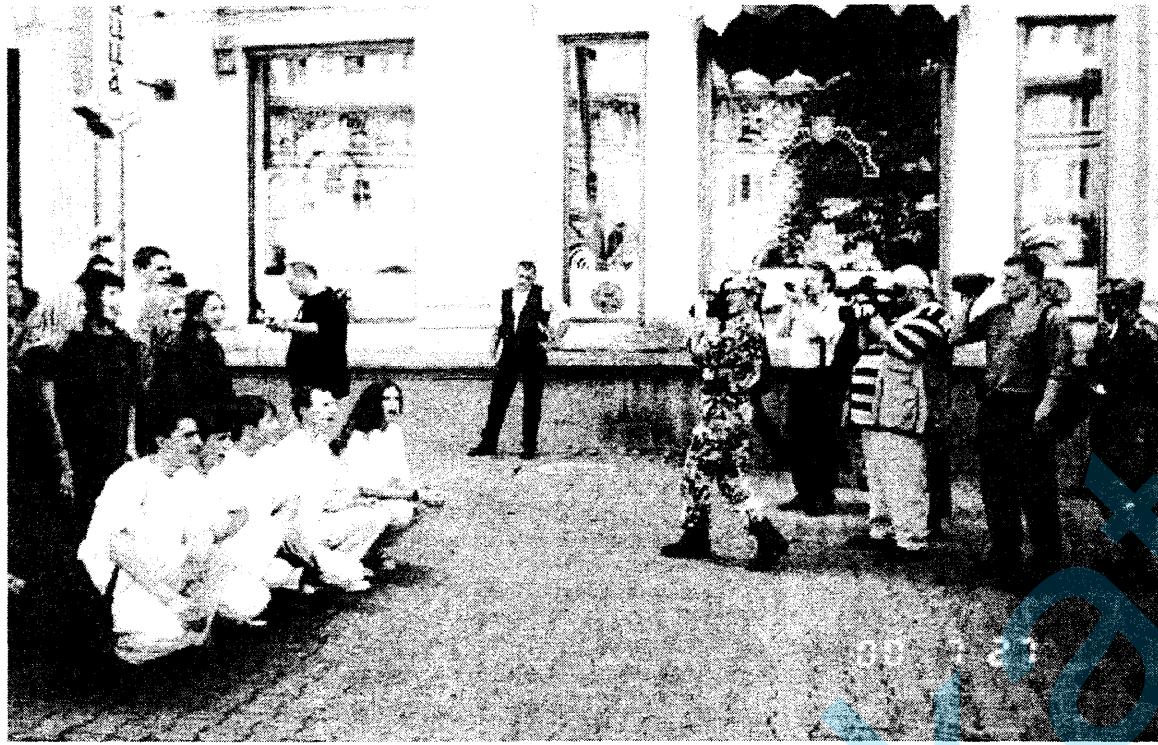
У Горадні адбылося некалькі пікетаў, прайшлі ўрачысты сход і канцэрт у палацы «Юнацтва».

Пікеты, мітынгі і іншыя мерапрыемствы адбыліся таксама ў Наваполацку, Заслаўі, Ваўкавыску і Воранаў, пад Лагойскам.

У многіх гарадах улады супрацьдзеянічалі. У Берасьці, Бярозе і Пінску, Мар'інай Горцы, Буда-Кашалёве мерапрыемствы быў забароненыя. У Маладечне спроба правесці мітынг у гарадзкім парку скончылася затрыманнем некалькіх яго ўдзельнікаў. У Бабруйску і Баранавічах правядзенне несанкцыянованых акцыяў таксама было сарвана міліцыяй.

Лятучыя пікеты

Малады Фронт прыдумаў новы спосаб нагляднай агітацыі – «лятучыя пікеты». Апрабацыя прыйшла перад Днём Незалежнасці: 15 хlopцаў і дзяўчат (дзесяцёра з іх быў адзеты ў белае, а пяцёра – у чырвоне), фатаграфаваліся на фоне дзяржаўных установаў, выстроіваючыся ў жывыя бел-чырвона-белыя сцяя. Маладыя людзі ішлі ў кампаніі журналістамі да вялікай колькасці міліцыянтаў і супрацоўнікаў спэцслужбаў. «Лятучыя пікеты» пасыпелі пабывацца і сфатаграфавацца, тримаючы ў руках лёзунгі «Жыве Беларусь!», «Моладзь за Беларусь!», ля галоўнага корпуса БДУ, Дому ўраду, Міністэрства замежных спраў, Канстытуцыйнага Суду, Палацу Рэспублікі, «нулявога кілямэтру», Адміністрацыі презыдэнта.

«Лятучы пікет» у Менску.

Удзельнікамі пікету шмат разоў загорджвалі дарогу, а ля Дому ўраду міліцыя паспрабавала затрымаць аднаго з журналістамі, паліцыёшы яго, відаць, за пікетоўца (ён быў апрануты ў чырвоне). Апошнія крапкі акцыі стала расейская амбасада, дзе меркавалі ўручыць патыцыю ўзвішаныямі з нагоды Дня Незалежнасці Беларусі. Аднак прадстаўнік Pacei вішаваньне браць адмовіўся: сказаў, факсам дасылайце.

Сцяя над Горадні

Каля дзесяці бел-чырвона-белых сцяягоў луналі над самымі высокімі будынкамі Горадні раницай 28 ліпеня, паведамляе БелаПАН. Такім чынам мясцовыя апазыцыянеры нагадалі гараджанам пра 10-я ўгодкі сувэрэнітetu краіны. Самы вялікі сцяя быў замацаваны на расцяжках паміж шматпавярховымі дамамі па вуліцы Ўрублеўскага. Толькі каля 10-я раницы міліцыі з дапамогай пажарных удалося ліквідаваць сымбалі незалежнасці на вуліцах горада.

Урачысты сход

Бел-чырвона-белым сцяям і гімнам «Мы выйдзем шчыльнымі раздамі» пачаўся ўрачысты сход у гарадзенскім Палацы культуры «Юнацтва». У прэзыдым запрасілі вядомых у вобласці людзей. Усяго ў сходзе ўдзельнічала каля 500 чалавек.

Сябра Прэзыдыму Вярхоўнага Савету Беларусі, старшыня Каардынacyjнага камітэту «Гарадзенская ініцыятыва» Сямён Домаш у сваім выступе праналізуваў шляхі краіны да Незалежнасці, узгадаў імёны патрыётаў даўніх і блізкіх часоў. Асабліва была падкрэслена, што цяпер краіне як ніколі пагражаема страта сувэрэнітetu. Да гэтага вядзе палітыка пануячага рэжыму, які збанкрутаў і палітычна, і эканамічна, раскалоў нацыю, звычайна нацыянальныя здабыткі – мову, сымболіку, сцяяты.

На сходзе выступілі рэдактар газеты «Пагоня» Мікола Маркевіч, старшыня гарадзічнай арганізацыі БНФ Сяргей Мальчык, старшыня гарадзенскай арганізацыі БСДП (НГ) Міхаэль Петраў, старшыня гарадзкай філіі БСДГ

Віктар Сазонau, сябра сойму Маладога Фронту Сяргей Антусевіч.

Вечар закончыўся сцяточным канцэртам.

Антон Лабовіч, Горадня

Дзень Незалежнасці на Бярозаўшчыне

Ад 16.00 да 18.30 у Белааёсрску 4 сябры Кансэрваторыя-Хрысьціянскай Партыі БНФ ладзілі пікет з нагоды сцяточнай даты – у парку каля стадыёну. Раённыя ўлады не дазволілі дэмантрацыі, быццам бы таму, што плянавы маршрут праходзіў блізкі за 50 м ад многіх прадпрыемстваў і установаў, насуперак цяперашняму Закону аб мясцовых мерапрыемствах. Восем завадтараў дэмантрацыі паліцыі, што, калі не дазволілі дэмантрацыі, дык па тым маршруце можна правесці сцяточнае гуляньне з бел-чырвона-белымі сцяякамі, шарыкамі, стужкамі на галаве. Адзначыўшы сцяяту некалькімі келіхамі на другім канцы гораду, познім вечарам людзі тым жа марш-

рутам вярталіся назад. Ціхім цёплым летнім вечарам на вуліцы яшчэ доўга гучалі беларускія песьні.

Сяргук Русецкі, Бяроза

Мірон у Пінску

27 ліпеня ў Пінску на праспэкце Жалтоўскага ў раёне Гарпаліва залунаў бел-чырвона-белы сцяя. Невядомы вывесілі яго на высакавольтавай лініі электрападачай у гонар Дня Незалежнасці.

Праспект Жалтоўскага, дзе быў вывесішы бел-чырвона-белы сцяя, вядзе да Заходняга прамвуза – раёну з некалькімі буйнымі прадпрыемствамі. Таму раніцай рабочыя, што ехалі на працу праз праспект, маглі бачыць нацыянальны беларускі сцяя, прымацаваны невядомымі нават не да слуха, а проста да дроту, на адлегласці некалькіх дзясяткаў метраў ад слупа. Гэта такіх лініяў электрападачай перадаеца напружаныя памерам 110 тысячі вольтаў! Да таго ж, электрапровад знаходзіцца на вышыні прыкладна 15 метраў ад зямлі. Цяжка ўявіць, як можна было прымацаваць сцяяг у дождж, унаучы і ў такіх месцы без адмысловай тэхнікі.

Са словаў спэцыялісту, каб звязаць сцяяг, службе ліній Пінскіх электрасетак, магчыма, давядзеца на пэўны час адключыць электрычнасць (а гэта значыць, што без сцяяла засланецца ўесь горад) да накіроўца туды адмысловую машину з вышкай. Нам таксама паведамілі, што адключэнне высакавольтавай лініі электрападачай прыраўноўваецца да надзвычайнага эздарэння, і дазвол на гэта трэба атрымліваць у Берасьці.

Аляксей Дзікавіцкі, Пінск

Партыя Свабоды на сцяі

Уначы з 26 на 27 ліпеня Беларуская Партыя Свабоды зладзіла акцыю, прымеркаваную да Дня Незалежнасці Беларусі: «свабодаўцы» распісалі раёны вул. Ангарскай, Зялёнага Лугу, Захаду, Паўднёвага Захаду лёзунгамі «Беларусь для беларусаў!», «Маскаль, прэч!»

Гэта на першую падобную акцыя БПС. Такім самым чынам «свабодаўцы» адзначалі Дзень Абаронцаў Айчыны альбо Дзень БКА (23 лютага). Як і тады, цяпер абыўшлося без затрымання.

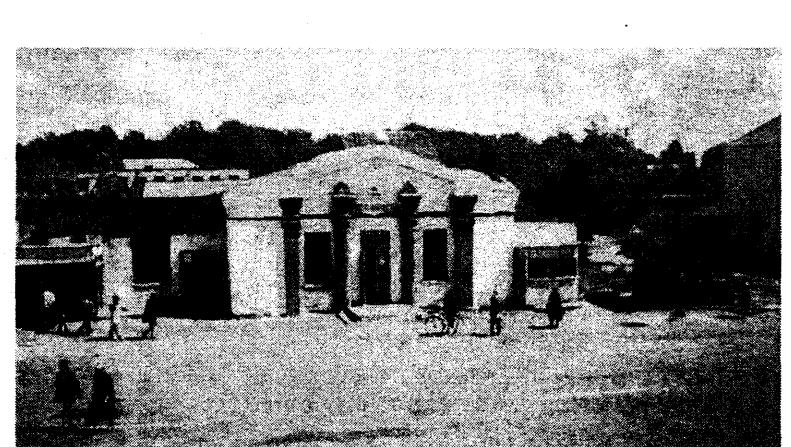
Язэн Купцэвіч, Менск

ЯЙКІ ПА-КЛІМАВІЦКУ

Правінцыя... Беларуская правінцыя. Тут няма гарачых, звычайных для жыхароў вялікіх местаў, спрэчак і палітычнай напружанасці. Няма практична на ніякіх праяваў сучаснага бурнага жыцця і цалкам адсутнічае капіталізм. Местачкоўцы спраўляюцца паслухміна ходзяць на працу, за якую атрымліваюць дужа съмешныя для менчукоў і нават для магілёўцаў гроши, вырошчаюць на невялікіх зямельных лапіках бульбу і буракі, абміркоўваюць «значенія» мясцовыя падзеі: «...Іван Іванавіч напіўся ўшчэнт гарэлкі, а потым набіў морду Івану Нікіфаравічу...», «...Мань-

ка-скура звяляла мужыка ў Танькі...» Гэта было сто гадоў таму, гэтак ёсьць цяпер, гэтак будзе праз то гадоў. Тут спыніўся час. Правінцыя...

Як і кожны шараговы ўсходнебеларускі горад, Клімавічы пачынаюцца, канечне ж, з аўтавакалу. Аўтавакал – неяўлікі, бруднаваты, аднапавярховы будынак, у якім дрэнна пахне і лётаюць вялікія надакучлівія мухі. Свайм фасадам ён выходзіць на вялікую (на правінційных мерках) плошчу, па якой ляяўся ходзяць гараджане, раз-пораз праедуць калёсы з запрэжанай у іх клячай ці старэнкі аўтамабіль. На пло-

ка-скура звяляла мужыка ў Танькі...» Гэта было сто гадоў таму, гэтак ёсьць цяпер, гэтак будзе праз то гадоў. Тут спыніўся час. Правінцыя...

Як і кожны шараговы ўсходнебеларускі горад, Клімавічы пачынаюцца, канечне ж, з аўтавакалу. Аўтавакал – неяўлікі, бруднаваты, аднапавярховы будынак, у якім дрэнна пахне і лётаюць вялікія надакучлівія мухі. Свайм фасадам ён выходзіць на вялікую (на правінційных мерках) плошчу, па якой ляяўся ходзяць гараджане, раз-пораз праедуць калёсы з запрэжанай у іх клячай ці старэнкі аўтамабіль. На пло-

ка-скура звяляла мужыка ў Танькі...» Гэта было сто гадоў таму, гэтак ёсьць цяпер, гэтак будзе праз то гадоў. Тут спыніўся час. Правінцыя...

Як і кожны шараговы ўсходнебеларускі горад, Клімавічы пачынаюцца, канечне ж, з аўтавакалу. Аўтавакал – неяўлікі, бруднаваты, аднапавярховы будынак, у якім дрэнна пахне і лётаюць вялікія надакучлівія мухі. Свайм фасадам ён выходзіць на вялікую (на правінційных мерках) плошчу, па якой ляяўся ходзяць гараджане, раз-пораз праедуць калёсы з запрэжанай у іх клячай ці старэнкі аўтамабіль. На пло-

ка-скура звяляла мужыка ў Танькі...» Гэта было сто гадоў таму, гэтак ёсьць цяпер, гэтак будзе праз то гадоў. Тут спыніўся час. Правінцыя...

4 ЛЮСТРА ДЗЁН

З усёй краіны

Працяя са старонкі 1

Напрыклад, у Савініцкім лясыніцтве Касцюковіцкага лясгасу ў лісічках і сыраежках утрыманне радыянскілідаў перавышае дапушчальную норму ў 18 разоў, у раёне вёскі Волкавіны Магілёўскага лясгасу – у 20 разоў. Ёсьць шматразовае перавышэнне нормаў забруджвання грыбоў на тэрыторыі Касцюковіцкага, Друцкага і Кінчынскага лясгасаў. Заражэнне радыянцыяй чарніц у Савініцкім лясыніцтве перавышае нормы ў 64 разы, у Панькаўскім Касцюковіцкага лясгасу – у 20 разоў. 2-4-разовае перавышэнне ў лясных ягадах зафіксаванае ў лясыніцтвах Бялыніцкага і Магілёўскага лясгасаў. Збор ягад і грыбоў на тэрыторыі Краснапольскага, Чэркаўскага і Слаўгарадзкага раёнаў наогул забаронены.

Здымак REX-PROMedia

Будзе новы млын

Як раней пісала «НН», 19 красавіка ў літаратурна-этнографічным музее, што месціцца ў в. Русіны пад Баранавічамі, быў спалены млын.

Дырэктар музэю Mihail Berhant не пакладаючы рук працуе, каб аднавіць і пашырыць экспазіцыю. Днямі ён здолеў знайсці млын, які, магчыма, заменіць спалены. Амаль струхнелы млын месціцца каля вёскі Гарбачы Ляхавіцкага раёну. Зъ яго плянінью зьніць некаторыя дэталі (накшталт махавіка, павароту), астатнія ўсё будзе рабіцца наноў, з новых дошак.

Але нікому раней не патрэбны млын сёньня раптам засікаў многіх. Старыя калгасы, на тэрыторыі якога месціцца гістарычная пабудова, запатрабаваў абмен. За некалькі дэталяў

млыну ён жадае атрымаць мяккі куток у кантору. Такая мэблія каштуюе прыклада \$350. Гэта вялікія гроши для музэю. Але ёсьць надзея, што дапаможа гарыканкам.

Дарэчы, як признаўся спадар Mihail, нікто не адгукнуўся на заклік у «Нашай Ніве» аб грашовай дапамозе, аднак ён падзякаў за ўвагу й маральну падтрымку.

Руслан Равяка

Рыхтуйце пашпарты, пасажыры

Беларуская чыгуночка з 1 жніўня ўводзіць імянныя квіткі. Цяпер трэба будзе паказаць у касе свой пашпарт, каб набыць квіток у люблю з краінай СНГ і Балты. Раней падобнае практикавалася ў дачыненіі да цягнікоў у Расею. Рашэнне прынятае, каб пазьбегнуць спекуляцыі з квіткамі. Прыватнічнікі спасылаюцца на падобную практику у Расеі і Украіне. Але варта адзначыць, што ў кіеўскіх і маскоўскіх вакзалах колькасць спекулянтаў такой мераю не паменшылася. Як і раней, яны шпацируюць побач з чэргамі і праняюць свае «паслугі». Відавочна, што дэфіцит перадольваеца не забаранамі, а павелічненнем прапановы. Па куль не хапае рэйсаў і цягнікоў, будзе квітнеч славуты «блэт».

С.Г.

Помнік Першай Рэспубліцы

У Менску на Маскоўскіх могілках адкрыты помнік Генадзю Карпенку. Адбылося гэта 27 ліпеня, на былы Дзень Незалежнасці, у прысутнасці сотні чалавек. Беларуская кіраўнічая эліта, якую ўвасабляў Карпенка, беларусізаўвалася, але так і не зъбеларусілася дарэшты. Яна спрабавала пагадзіць несумяшчальную вартасць і ідзалы, мовы і сымболікі, папулізм і лібралізм... У незалежнай Беларусі палітычная плятформа і эвалюцыя Генадзя Карпенкі становіць аб'ектам дасьледавання. Цяпер жа ўсё спрашчаецца да схемы «за-» «супраць», «улада»—«апазыцыя». Сцілі помнік лідэру Парты Народнай Згоды — гэта помнік беззаблічнай эпосе, якую некалі, магчыма, назавуть Першай Рэспублікай.

НА ЗДЫМКУ: жонка Генадзя Карпенкі адкрывае помнік на ягонай магіле ў часе цырымоніі, што адбылася на Маскоўскіх могілках у Менску 27 ліпеня 2000 году.

Дзе варта быць

Сустрэча з «Нашай Нівой»

«Наша Ніва» выходзіць ужо дзясятага лета! Задрашам чытачоў на сустрэчу з аўтарамі й сябрамі «НН». Давайце памяркуем разам, чым была наша газета, чым ёсьць і чым можа быць.

Імпрэза адбудзеца ў Менску, у Музэі Янкі Купалы, 7 жніўня, а 16-ай гадзіне. Уваход вольны.

Кіно ў ТБМ

Паказ беларускага дакумэнтальна-публіцыстычнага фільма «Насустреч Пагоні» (1995 год) адбудзеца 5 жніўня ў 18.00 у Беларускім відзаклубе (Румянцева 13, Таварыства Беларускай Мовы). Т.: 284-85-11, 213-43-52

У тэатры

Куды падацца менскаму тэатралу падчас летняй тэатральнай нішчымніцы? Ни купалаўскіх шлягераў, ни вольнасцэнавскіх скандалаў, ні знакамітых гастраў-лёрдараў? Калі ўвогуле ня можаце ні тыдня без тэатру, дык рызыкніце наведаць антрапрызы пад гучнай назвай «Беларускія сезоны», якая з жніўня на пляцоўцы ДК «Прамень», Няміра 30, дае франускую камэдыю Ж. Пуарэ «Ці лёгка падманіць жанчыну». Пачатак а 19-й гадзіне. Трупу складаюць лепшыя сілы Тэатра кінаактора. Рызыкніце, можа зразумееце, што ў тых сезонах беларускага?

На выставе

Затое якая цяпер раскоша для аматараў жывапісу! У Нацыянальным мастацкім музеі праходаць ажно дзве найцікавішыя выставы. На першым паверсе вас чакае сустрэча з творчасцю выдатнага менскага партрэтыста Якава Крупера. Ужо толькі дзеля партрэта

Янкі Купалы 1923 году туды варта зайдыці. Стомлены жыцьцём, з віцьвільм, патухлым позіркам, з папіроскаю ў бязволнай руцэ. А чалавеку на партрэце яшчэ дваццаць гадоў жыць і пісаць...

На другім жа паверсе вас чакаюць габелены, малюнкі й эскізы Марка Шагала. Намалеваныя быццамі дзічайчай рукою... Але колькі ў тых працах містычнага духу ў хуліганскай гульні фарбамі й паставамі людзей. Разглядаць можна гадзінамі. Сыпяшайцеся бачыць, адным словам. Музей (буль. Леніна, 20) адкрыты ад 11.00 да 18.00. Выходны: аўторак.

Парыскую тэму працягвае А. Родзін у сваёй пэрсанальнай выставе «Масты Парыжа» ў Музэі сучаснай скульптуры імя Беніеля (буль. Якуба Коласа, 29-а). Адкрыта ад 10.00 да 17.00. Безвыходных.

Зыміцер Бартосік

Па галерэях

Варта засірнуць і ў менскія арт-салёны. Галерэю «Мастацтва» толькі-толькі зноў адрамантавалі. Зімніліся сыштэма разъміччнія экспазыцыі. Не сказаць, каб яна зрабілася зручнейшай для гледачоў-пакунікоў, але цяпер блукаць па галерэі ўсё ж цікавей, чым раней. У выставачнай залі цешціў вока своеасаблівіх кактэйль з твораў самых розных майстроў жывапісу ды керамікі. Сыцены галерэя «Беларт» (Валадарская 21) як заўжды спрэс завешаныя карцінамі — выбар сапрауды багаты, і гэтаму не замінае нават адсуніць з ўрарамонту. А ў Палацы мастацтва адчынілася пэрсанальная выставка мастака Яўгена Ражкова, прысьвечаная ягоным 80-м угодкам. Час працы галерэі: «Мастацтва»: 10.00-20.00, выходны нядзеля, субота — 10.00-18.00; «Беларт»: 10.00-18.00, штодзённа, акрамя нядзелі.

Алесь Курдыцкі

БАРЫСАЎ — СТАЛІЦА НЕЗАЛЕЖНАГА ФУТБОЛУ

21-23 ліпеня ў Барысаве, на беразе ракі Беразіны, якая падзяляе горад на дзве часткі, адбыўся фінальны футбольны турнір Кубак «Незалежнасці».

За некалькі дзён да футбольнага сяяня няшчадна паліваў даждж, але якраз напрэдадні спаборніцтваў усталівалася файнае надвор'е.

У першы дзень на азначанае месца пачалі зьбірацца запрошаныя каманды з Берасця, Віцебску, Маладечна, Жодзіна. Менск і Барысав выставілі па дзве каманды. У футбол не гулялі — толькі асталёўваліся, знаёміліся ды рыхтаваліся да «сечы». Слухалі спесы вядомага беларускага барда

Андрэя Мельніка і вершы мясцовай пээткі Алены Маеўскай.

22-га ліпеня адбылося ўрочыстое адкрыцце. А 9-й гадзіне каманды пашытаваліся. Гонар узвініцца нацыянальнага сцягу выпалаў «старэйшаму ўдзельніку турніру», а таксама і аднаму з арганізатораў, Анатолю Аскерку. Правілы турніру былі абвешчаныя кіраўніком спартова-турыстычнага клубу «Волат», Зымітром Бародкам: каманды падзялілі на дзве групы, у кожнай па чатыры, якія гулялі «кожны з кожным». У перапынках паміж дванаццацю гульнямі, што былі згуляныя ў гэты дзень, хлопцы мелі магчымасць ахалодзіць свой

«пыл», адмакаючы ў рацэ.

Па выніках гульняў у паўфінал, якія адбыліся на апошні дзень, трапілі наступныя каманды: «Супольнасць» (Менск) і «Грунвальд» (Маладечна), а таксама дзве барысавскія каманды «Барысаў-1» і «Волат». Менчукі без усялякіх цяжкасцяў адоловелі «рышараў» — 9:1, а «Волат» у дадатковы час здолеў вырвачь перамогу з лікам 3:2. Такім чынам, у фінале трапілі два гранды турніру, менчукі й барысаўцы.

Фінал быў вельмі напружаны. Вакол поля згуртаваліся шматлікія заўзятары, эмацыйна падтрымліваючы абедзве каманды. Фартуна аказалася на баку

барысаўцаў, якія атрымалі перамогу з лікам 2:1.

Пераможца атрымаў вялізныя крystалікі кубак, якому маглі пазайідзіць і ўладальнікі Кубку Беларусі. Наверсе яго крystалікі футбольныя мячы, а на самім кубку гравіроўка «Незалежнасць» (у далейшым мяркуеца зрабіць гэты кубак перададыным). Акрамя галоўнага прызу, пераможцы атрымалі відэакасеты з «беларускамоўным» «Адважным сэрцам», другія дзве каманды — аўдыякасеты з беларускімі записімі, а таксама ўсё трэћыя каманды атрымалі дыплёмы. А трэцяе месца засталося за мадачанцамі, якія мелі найболь-

шую групай падтрымкі.

Лепшым бамбардырам быў прызнаны самы малады, трынаццацігадовы Зыміцер Ульяновіч; яго тэхніка і напорыстасць захаплялі ўсіх і, як вынік, ён забіў 8 голоў. Гулялі таксама ў дзесяці вядомых палітыкі: Франак Вячорка ды Сяржук Барысаўскі. Другую менскую каманду «Зялёныя чэрці» ўзначальваў Аляксей Шыдлоўскі.

Але ж самую высокую ўзнагароду — удзячнасць удзельнікаў — атрымалі арганізаторы. На закрытыцы іны абвесьцілі, што «пантэтуючы гэтае мерапрыемства», а таксама чакаючы ўсіх зацікаўленых на наступны год у Барысаве.

«Волат»

ГАВЭЛ ДУМАЕ ПРА БЕЛАРУСЬ

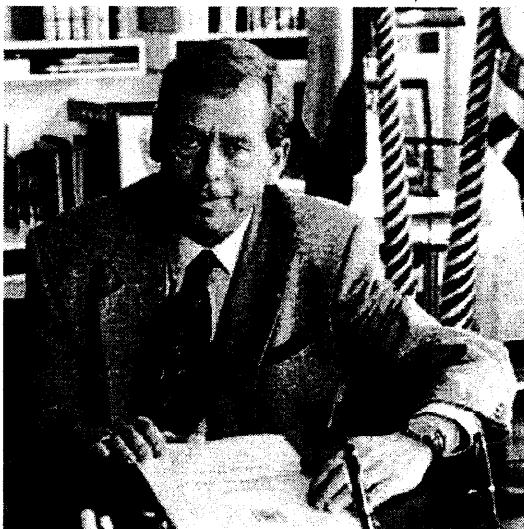
**Прэзыдэнт
Чехіі Вацлаў
Гавэл
прыслаў
вітанье
Ўсебеларускаму
зъезду за
незалежнасць
наступнага
зъместу:**

«Шаноўныя ўдзельнікі зъезду, дарагія сябры!

Рады вітаць
ваш сход, што мае
повязь з гісторыч-
ным першым Усебе-
ларускім зъездам, які адбыўся на-
прыканцы 1917 году ды быў выз-
начальнym крокам да ўзынікнен-
ня сучаснай беларускай дзяржавы-
насці.

Упэўнены ў тым, што ў но-
вым сусветным парадку, у які мы
патрапілі за мінулыя дзесяць га-
доў і які прынес шмат зъменаў у
наша жыццё, разам могуць у
згодзе ў роўнасці супрацоўнічад-
толкі таякі ўдзельнікі, якія самі
у ўсьядомілі сваё ўласнае вызна-
чэнне. Веру, што напамін і спад-
чына беларускай дзяржавынасці
ды незалежнасці ёсьць неабход-
ны перадумовай умацавання на-
цыональнага самавызначэння
беларускай дзяржавы.

У сваіх размовах з людзьмі,

якія паходзяць з вішага краю ці
займаюцца яго вывучэннем, я
шматкроць адчуў, што ў Беларусі
жывая памяць пра тое, якім чы-
нам паў камунізм на нашых зем-
лях. Уважаю за частку адказ-
насці кожнага грамадзяніна Чэс-
кай Рэспублікі, кожнага єўрапей-
ца ды ўсіх, хто вызнае ды ба-
роніць такія каштоўнасці як дэ-
макратыя, захаваныне правоў чал-
века ды свабоды асобы, каб
цікаўліся становішчам, у якім
знаходзіцца Беларусь і яе грамад-
зяне, каб паводле сваіх магчы-
масцяў словам і справай дапама-
гати прасоўванню дэмакратыі ў
Беларусі.

Жадаю вашаму сходу спакой-
най хады ѹ шмат посыпехаў.

ВОЛЯ З МОРА

Алесь Кудрыцкі

Познняя восень. Усходніе
ўзбярэжжа Вялікабрытаніі. Хут-
касныя катры, поўныя ўброе-
ных да зубу марскіх пехацінцаў,
рэжуць халодныя хвалі, наблі-
жаючыся да велізарнай старой
фартэцыі, якая, нібы скала, уз-
вышаеца над паверхніяй вады.

Вы ўвайшлі ў тэрытары-
яльныя воды Сылянды! Не вы-
мушайце нас выкарыстоўваць
зброю! – гучыць голас з магафо-
ну. Катэры на імгненне запаволь-
ваюцца, але потым яшчэ хутчэй
імкнутца наперад. З боку фар-
тэцыі гучыць стрэлы...

Гэта, падобная да баевіка,
гісторыя сапраўды адбылася ў
1968 годзе. Імперская амбіцыі
Вялікабрытаніі паставілі пад паг-
розу існаванне Сылянды, краіны,
якая знаходзіцца ўсяго ў шас-
цёх мілях ад берагоў Туманнага
Альбіёну. Зрэшты, чаму б не
захапіць краіну памерам 10 на 25
мэтраў?..

Уласная краіна

2 верасня 1967 году ангелец
Пэдзі Рой Бэйд набыў сабе адну з
закінутых фартэцыяў, што пабу-
давалі ў часе другой сусветнай
войны для абароны Ангельшчыны
ад налётаў нацысцкай авіацыі.
Пасля перамогі тыя ўмацавані
вырашылі зьнесьці, і Брытанскі
Адміралітэт адклікаў зіх усе
войскі. Засатлася адна фартэцыя –
Форт Рафс Таўэр, дзе ѹ пасяліўся
спадар Бэйд са сваёй сям'ёй. Ніхто
ня ведаў, для чаго яму тое спа-
трэбілася, аж пакуль ён, пасля
доўгіх кансультатаў з юристы-
тамі не абавязаць незалежнасць
сваёй выспы-фартэцыі. Реч у тым,
што яна была размешчаная па-
за тэрытарыяльнымі водамі
Вялікабрытаніі, у міжнароднай
зоне. Чырвона-бела-блакітны тро-

калёр новай краіны Сылянды (ад
ангельскага найменнія Sealand –
марская краіна) залунаў непадал-
ёк ад Лёндану. Дэвізам краіны
сталіся слова «E Mare Libertas» –
«Воля з мора». Мала таго – Сы-
ляндыя зрабілася манархіяй (і
сапраўды – які там сыліща мог
быць парламэнт – сямейны, хіба).
Сыпіс сусветнай арыстакратыі
папоўніўся каралём Роем Сыля-
ндзкім.

Вышайпамяноўны напад на
Рафс Таўэр быў адбиты. Паперад-
жальных стрэлаў хапіла, каб вай-
скоўцы зразумелі, што насељнікі
фартэцыі маюць сур'ёзныя наме-
ры. Вырашылі выкарыстаць
больш цывілізаваныя заходы.
Караля Рою ўсё яшчэ лічылі
ангельскім грамадзянінам. Тому
яго абвіанацілі ў злачынствах
супраць Брытаніі ды прысягнулі
да суда. Якім было зьдзіленьне
ўладаў, калі суд пастаравіў, што
ён не кампетэнтны ў справе Роя
Сыляндзкага, бо ня мае юрыс-
дыкцыі па-за брытанскай нацыя-
нальнай тэрыторыяй. Упершыню
Сыляндыя была прызнаная дэ-
факта незалежнай.

Дэ факта, канечне, добра,
але без дэ юре таксама не абыг-
дзесься. А вось з гэтым у Сылянды
праблемы. Хоць цяпер у мікрап-
краіне ёсьць уласныя канстыту-
цыя, герб, сцяг, хоць і дру-
куе яна свае гроши (1 сыляндзкі
даляр роўны 1 амэрыканскаму),

«У Чачэніі забітыя троє расейскіх
дзяцей» – гэта загалоўкі зьявіліся
днямі ў расейскіх мэдыйах. Гаворка вяд-
зеца пра забойства ў Шалкоўскім ра-
ёне раўніннае Чачэніі, на беразе Тэр-
аку дзізвюх дзячын, 14 і 21 гадоў, і 21-
гадовага дзецеюка. Было знайдзена
колькі страляных гільзаў і... гэлага
хапіла, каб у злачынстве звынавацца
менавіта чачэнцаў. Сытуація да болю
падобная на «чачэнскі сълед» тэратаў
у Москве й Валадонску, калі быў ўзар-
ваны жылыя дамы. Дарэчы, а дзе па-
дараваныя «чачэнцы»? На той траге-
ды Путін зрабіў сабе прэзыдэнтства. А
сёня ў яго ўжо ніхто й не спытае: «А
ци быў там чачэнец?..» Калі забіваюць
людей – значыць гэта камусыці траба.
Каму спатрэбіліся гэтыя трох юныя
жыцьці? Чаму менавіта цяпер наноў рас-
пальваецца шавіністичная гістэрыя?

Реч у тым, што напрыканцы міну-
лага тыдня нават пущанска «салава»
Ястрэмскі прызнаў, што расейцы
пачынаюць перамовы з Масхадавым,
законным прэзыдэнтам Ічкерыі. Павод-
ле съверджання расейскага боку, Ах-
мад Кадыраў, які ачольвае часовую ад-
міністрацыю ў акупаванай расейцамі
Чачэніі, пачаў перамовы з Масхадавым
і Гелаевым. Праўда, расейцы называю-
ць гэтыя перамовы «кантактамі з ме-
таю «капітуляцыі ў рамах прымальнае
формулы для абодвух бакоў».

Прадстаўнік Кадырава ў Москве
Шаміль Бэна катэгарычна адмаўляеца
камэнтаваць ситуацыю ў мэдыйах. «За-
раз ідуць дыскусіі, сучэльныя дыскусіі,
мы ўсё ўесь час абмэркуюваем, а скা-
заны пакуль нічога нельга». Тым часам
е́сьць што сказаць расейскім вайскоў-
цам, якія катэгарычна супраць палітыч-
нага ўрэгулявання па схеме Кадырава-
Казанцева-Ястрэмскага.

Справа ў тым, што Ахмад Кады-
раў, які ймкненца знайсці любяя маг-
чымасці, каб расейцы зыліваліся зь

«ЗЛЫ ЧАЧЭН...»

ягонага народу, мусіць шукаць
кантактату з усімі. У супрацьлег-
лым выпадку, нават калі расейцы
заб'юць лідэрэу рэзыстэнцыі
(чаго яны ня здолелі зрабіць за год
вайны), выбухі, напады й забой-
ствы будзць цягнучыя бясконцай ча-
радою. І Москва, ужо пакрысе раз-
умеючы, з кім мае справу, гато-
вае падстрахавацца, можа й кошт-
амісты ўсім партызанам і
іхнім лідэрам. Фактычна Кадыраў
пастаўлены перад ультыматумам –
ці ён дэманструе палітычныя
посыпехі, ці расейскае кіраўніцтва,
карystаючыся ўсходнім краса-
моўствам Шаміля Бэна, «заста-
нца кансерватыўна настроены і без
разуменяя таго, што насамрэч
патрэбна цяпер чачэнскаму наро-
ду». Пакуль у Крамлі вагаюцца,
беручы пад увагу рэйтынг перамен-
ніка Ельцина, ці не замірыцца
ўрэшце... Гады тры, да наступных
выбараў, можна было бы парадка-
ваць магілы да раздаваць мэдалікі.
Але на спіца вэтэрнам. Сканчэнные
вайны – гэта сканчэнные контрактату,
сканчэнные «рэмбайскага» жыцьця,
сканчэнные «відаў» на ўсё астяняе.

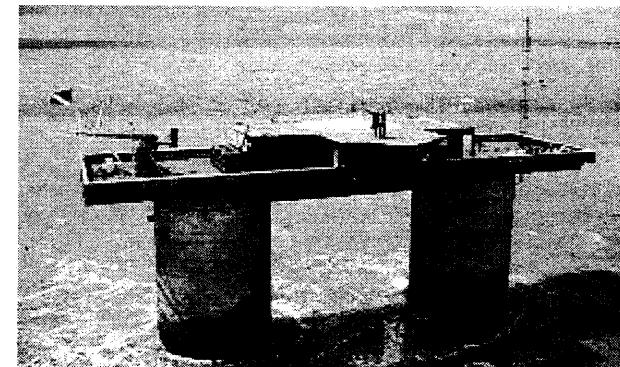
Каму з чачэнскіх партызан, якія
ужо забілі 3000 расейскіх вайскоўцаў,
якія сядзяць у сваіх канспірацыйных
сховаках і якія... гатовыя да перамовы,
спатрэбіліся б забіць дзячычат і хлапца?
Відавочна нікому, бо для іх вайна мае
свой сэнс, і кожная сымесць для іх мае
свой кошт. Чаго не зразумеца тым «ге-
роем», які ўдзяліцца страляць па чачэнцах
за гроши. Нагадаю, расейская мілітар-
ная групоўка ў Чачэніі ўжо налічвае
50.000 чалавек. Куды ім вяртацца, калі

рэптарам тут настане спакой. Дзе й як за-
рабляць?

Таму зверскае забойства на бера-
зе Тэраку мела свой сэнс. Кулі патрапілі
дакладна. Расейцы шалеюць ад ня-
навісці да чачэнцаў. І ні пра якія пера-
мовы са «злымі чачэнамі» сёня лепш
ужо не казаць. Ані ў станцы Шалкоў-
скай, ані ў вёсачы Волскай, што на
Валаходніне, дзе сёняня хаваюцца Ната-
шу Марозкіну, 14 гадоў, што гасці-
вала ў далёкай Чачэніі. На беразе Тэ-
рака. Забойцай ня знайдуць. А пер-
шыя крокі да міру на Каўказе, можа,
ужо спынены.... Хоць рана ці позна
іх давядзенца рабіць наноў.

Гары Куманецкі

Out of control

Незалежнасць ніколі не да-
еца лёгка, асабліва калі тваю
краіну не ўспрымаюць усур'ёз. Рой
Сыляндзкі выказаў думку, якай
вельмі не спадабалася ангельскім
уладам: «Любы гурт людзей, не-
задаволеных навязанымі ім пэ-
най нацыяй законамі ды аблежаваннямі,
можа аўсяцільці незалежнасць у любым месцы,
якое не заходзіцца пад юрысдик-
цыяй іншай незалежнай дзяржавы».

Выказаваныя спрочнае. Але
хто змогае давесці абсалютную
бяспрэчнасць таго, што рапцыю
мае менавіта Ангельшчына? Зма-
гнаные вядзенца ня толькі за-
праўляе да сілічнай свободы. HavenCo
плянует даць магчымасць захо-
ўваць і распаўсюджваць любую
інфармацыю, займацца электрон-
най камэрцыйнай незалежнасцю дзя-
ржавы. Ніякіх падаткаў, ніякага
кантролю. Калі так пойдзе далей,
у сувесе ўзынікне рэальны прэ-
дэктант таго, што інштытут дзяржавы
робіцца абсалютна непатрэб-
ным. Хутчэй за ўсё, брытанскія
ўлады ўсё-такі настуپяць на горла
жаданню Сыляндыі ды HavenCo
быць каралімі самім сабе. Аднак
кампанія не губляе аптымізму ды
запрашае ўсіх, хто лічыць, што
здольныя прапанаваць нешта па-
добнае да Рафс Таўэра пад
зымістовішча іншэрнэт-фартэцыі,
надзеяна абароненай ад
умышальніцтва ўлады, зъвярта-
ца да кіраўніцтва HavenCo са
свайм ідэямі.

ЗАМАЎЛЯЙЦЕ ПА-БЕЛАРУСКУ

Зыміцер Бартосік

Як на маё адчуваюне, дык ні Лукашэнка, ні чырвоны сцяг і ні акупацыйны рэжым — ня ёсьць галоўнымі чыннікамі паразы апошняга дзесяцігодзьдзя. А вось адсутнасць беларускага слова ў побыце... Здаецца, размаўляць па-беларуску нікому не забараўняў. Бываюць, разумела, нязручнасці, сцутаўскія і псыхалагічныя перашкоды, якія даводзіцца пераадольваць. Але ж што ўрэшце як ня гэтае пераадоленне і адрознівае беларускага адраджэнца ў настойце.

Каб ня быць галаслоўным, вырашыў я прысаці па кавярнях у цэнтры беларускай сталіцы — па тых месцах збору нацыянальнае інтэлігенцыі і маладэйных туесовак, дзе пад каву або піва абміркоўваецца будучыня нашай шматпакутнай Бацькаўшчыны і дзе зусім нефармальна мусіць гучыць жывое беларуское слова. Свае

простыя пытанні на гэтую тэмуму я адрасаваў афіцыялам і бармэнам: Ці часта кліенты звязтаюцца да іх па-беларуску? І як яны самі гэта ўспрымаюць, як да гэтага ставяцца? Вынікі былі ашаламляльныя.

Пачаў я сваё падарожжа зь недарагога бістро «Бярозка», што на Круглай плошчы — у самым эпіцэнтры беларускамоўных, паводле вызначання, інтэлігенцікіх асяродкаў. Непадалёк — Саюз Пісьменнікаў, рэдакцыі часопісаў «Полымя», «Беларусь» і тыднівіка «ЛіМ», побач — штаб-кватэра ТВМ, дзе працуе беларускамоўная відэазала. Але ж што ўрэшце як ня гэтае пераадоленне і адрознівае беларускага адраджэнца ў настойце.

— Каб ня быць галаслоўным, вырашыў я прысаці па кавярнях у цэнтры беларускай сталіцы — па тых месцах збору нацыянальнае інтэлігенцыі і маладэйных туесовак, дзе пад каву або піва абміркоўваецца будучыня нашай шматпакутнай Бацькаўшчыны і дзе зусім нефармальна мусіць гучыць жывое беларуское слова. Свае

— Ці часта да вас звязтаюцца па-беларуску?

— Нет. Очень редко. Один единственный раз это было. Недели две тому назад. Пришел молодой человек и обратился на чисто белорусском языке. Больше этого

не было никогда.

— Скажыце, вам было приятно?

— Да. Это было очень приятно и красиво.

Цяжка паверыць, каб сотні адраджэнцаў шырокай плынёю абцякаюць гэтую «Бярозку», так ніколі й не завітаўшы ў яе. Але маём, што маём.

Далей мой плях пралёг праз Траецкае прадмесце, дзе я зазірую ў піўны бар калі «Траецкае карчмы», дзе не без задавальнення выпіў халоднай «Алівары» і пагутарыў з тыповай карчмаркай — вясёлай, мажнай й гаварлівой чётка.

— Ці часта да вас звязтаюцца па-беларускай мове?

— Ну, в общем-то не часто, но есть такие люди.

— Колькі такіх трапляецца на месяц? Адзін-два выпадкі?

— Не. Ну, человек до десяти пятнадцати.

— Гэта маладыя людзі, ці

сталага веку?

— Вы знаете, есть среднего возраста, приходят сюда не однажды. Постоянные какие-то у меня гости. Ну, а вот недавно случилось так, что пришли совсем молодые ребята. И я спрашивала их - интересно, говорю, как это вы так разговариваете на чисто белорусском языке. А они говорят: «Да. Вот мы такие».

— А Вам эта приемна ці не?

— А вы знаете что, я не против. Я сама же белоруска. Но однако как-то вот если люди со мной разговаривают на белорусском, я сама стараюсь с ними тоже в ответ... на белорусской мове, как говорится.

— Добра, дзякую Вам.

— Пожалуйста.

Гэта ўжо абнадзеявалася. Зрэшты, няцяжка было здагадацца, хто тыя немаладыя беларускамоўныя кліенты. Праз пару дамоў ад бара знаходзіцца рэдакцыя часопіса «Спадчына», у якой гаварыць

не па-беларуску было б, мусіць, маветонам. Верагодна, і стаўленне да беларушчыны там больш прынцыповае, чым у кантарах вакол Круглай плошчы.

Далей я накіраваўся ў рэсторан «Крыніца». Месца дарагое й досыць пілонская. Аб'ектам свайго допыту на гэты раз я абраў высокага прыгожага афіцыялі.

— Скажыце, хто-небудзь з клиентамі калі-небудзь да вас звязтаўся па-беларуску?

— Знаете, несколько человек у нас таких было. Причем, были люди, которые конкретно так вот говорят чисто на белорусском языке. Да, парнишка вот в институте учится, вот он приходит сюда со своими друзьями и разговаривает исключительно на белорусском языке.

— Ці часта гэта здараецца?

— Ну, раз, наверно, в месяц точно. В основном одни и те же. Очень редко бывает, что кто-то новый приходит. У нас в основ-

НАШЫ Ў ГОРАДЗЕ

3 рэдакцыйнас пошты

Адклікаюся на рубрыку «Наши ў горадзе». Мой адрас — бар «Друкар» у Менску, на плошчы Якуба Коласа. Ці то блізкасць гэтай установы да засяднага месца збору мітынгоўцаў, ці то жаданье зрабіць сваю кавярню як мага больш адпаведней беларускай назыве, ці якая яшча прычына, але што такое «філіжанка кавы» тут ведаюць. І нават могуць адказаць «Калі ласка». Акрамя гэтага, у «Друкара» ёсьць яшчэ адна загадкавая асаблівасць. Ні ў водным іншым бары асабіст я не сустрэкаў такіх прыгожых кліентак. Як фотамадэлькі — высокія, стройныя, загарэлыя, з завабнымі вачымі. І часцей за ўсё без кавалераў. Можа недзе паблізу й сапраўды знаходзіцца якое рэкламнае агенцтва, а можа я не рэкламнае... А можа прыгажуні таксама шануюць родную мову. Зайдзіце неяк увечары ў «Друкар» і пераканаіцеся ў праудзівасці маіх слоў.

Уладзік зь Менску

Далучаюся да рубрыкі Зымітра Бартосіка «Наши ў горадзе» і выкладу свой погляд на проблему, акалічнасці, умовы і вынікі ужывання беларускага мовы прыватнымі асобамі ў грамадzkіх месцах у Беларусі ў ліпені 2000 г., а таксама — паспалітаванне ў беларускай мове асобаў беларускамоўных памісбоку, навязаныя контактаў па-беларуску з іншамоўным спадарствам (выпадак бытых вясковых жыхароў у Менску).

Жывучы ў Беларусі, немагчыма не спатыкнуцца, не пачуць беларускага мовы. Мова жыве ў галоўах менчукоў-беларусаў (бо ў горадзе аслілася ў бацькі людзей з іншых краёў) на роўні іншынктаў, самазахаванья. Гэта добра відаць, калі мячук-беларус аддад-

зены эмоціі, калі лямантуе, крычыць «гвалт». Зірніце на знамёх, на сібе: у нястаче мы шукаем, дзе зарабіць, узяць гроши. Бадай, гэтае слова «грошы паяднала б калі нас усіх, рознамоўных да ўсіх ліцьвінаў» са шчырымі беларусамі таксама. Шыкоўшыца слова, якое й траба вучыцца вымаўляць годна — калі большасць у нас, спадарства, зарабляе тых гроши штодня сваім разумам, рацыйяй, хітрыкамі, рукаў, каркам, крывёю ці няспыннем па начох.

Зарабляючы гроши, мы штодня іх і расходуем. Але ў краме ці ў шынку сівядомасць балышыні накіраваная, натуральным чынам, на прыданьне неабходнага ці на атрыманьне прыемнага, малад здаровых сапраўді людзей, хто рефлексаваў бы сваю мову ў вимову ў дыялагу з гандляроў ці тым шынкаром. Пачынаеш рабіць тое толькі тады, калі ўжо толькі па-расейску як съслед, гладка ня ўмееш. Калі ж твой гандляр, шынкар, карчмар ці міліцыянт з братамі сваімі паліцыянтам не разумеюць твай словаў, паўтараеш захады, перарабляючы ў галаве ўсе прыданыя сынонімы («шклянку гарбаты, калі ласка» — «гарбаты порцію, калі ласка» — «адну гарбату, калі ласка» — «адну порцию «Дылмах», калі ласка»). Патыхае дзівіцтвам, схалістыкай і, мо то яшчэ дадасць, зьдзекам з мовы. А я ня буду зважаць на гэта, як і на якую іншатыпную рэакцыю маіх суразмойцаў — не мая справа выклікаць на інхіх тварах прыязны ўсмешкі сваёю мовою («як Вы прыгожа гаварыце», «Вы, мусіць, на філфаку вучыцесься», «добра, што Вы так па-беларуску, трэ, каб болей так»), бо гэтае ўсмешка ў крамніку і міліцыі (!!!) павінна быць прафэсійна. Я хіба што кажу «дзякую», калі нечакана сваім

беларускім словамі дастаю зынікку ў гандляроў (першы паверх ГУМу, крама ад правага боку, дзе прадаюць касэты й кружлкі) ці калі пазъбягаю спагнаныя штрафу (электрычка Менск—Маладечна). Але ў кожным разе мне ж ніхто не павінен рабіць тых зынікак, а мене належыць набываць билет, як належыць яго набываць усім беларусам, што карыстаюцца дзяржавным транспартам — як належыць беларусам з дзяржавы Рэспублікі Беларусь карыстацца беларускай мовай, дзяржавай мовай. Працяг скажу ні ўзде. Спінімся тут і вернемся да пачатку.

Чаму павялося так, што, прыкладам, шаноўны чытач «Нашай Ніве» спадар Вітаўт з Менску каха пра марнасць перавохуўнання агрэсіўных гамадрылаў, што варожа бяруць беларускую мову, ды нагадвае й падае падзеяў, што «мова тым часам нікуды не падзенеца й не загіне», адылі я, прыходзячы ў краму, шукаю зразумелыя сынонімы няцічным гандлярам? Спадар Вітаўт, мусібыць, жартуе ці правакуе, калі каха, што мы прыходзім у растарацьці сесіі, а ня мітынг чыніць. Так, сесіі, але ж і перакінца словамі ці, калі трэба, дазнацца ўсіх плётак ад сяброўкі, што ў адказе яшча не пачуеш, як мае быць, беларускія мовы ці зь невядомых прычынай рабіць замову на якой іншай мове самой — гэта нейкое глупства, бо добры кельнэр мусіць ведаць, спадарства, багата словаў з розных мовай (працяг ў яго гэтак, ды я пакуль жа ж прыяжджаюць у нашу краму госьці — немцы, ангельцы, мовы гэтых ж вучыць спрадвеку ў школках). Адзінае хіба што кельнэр прыйдзеца нахіліца й прыслушацца нашае замовы ўважлівей, нам жа ня грэх паўтарыць (пры жаданьні дабаўлялася, што і за наяўнасцю беларускамоўнага хлопца) пакідае мне спадчыну. Казала — і верылі. Гэта неблагая гульня, калі яшчэ й пасылае сказаць цікайтаму суразмойцу, што някага дзядзькі няма, бо гэта жарт усё — съмлюцца ўсе, пытаньня дурных болей не задаюць, але пачынаюцца чамусыкі лічыць пасыль зухам, разумнай дзеяўкай. Калі разважаць дзядзькі, пасыль дзядзькі і добру вучобу (пры жаданьні дабаўлялася, што і за наяўнасцю беларускамоўнага хлопца) пакідае мі спадчыну. Казала — і верылі. Гэта неблагая гульня, калі яшчэ й пасылае сказаць цікайтаму суразмойцу, што някага дзядзькі няма, бо гэта жарт усё — съмлюцца ўсе, пытаньня дурных болей не задаюць, але пачынаюцца чамусыкі лічыць пасыль зухам, разумнай дзеяўкай.

Калісці ў часы свайго баявога веку на пытаньне «чаму па-беларуску?» ці «што ты маеш, супрацьпастаўляючы сябе съвет?», адказаў, што ман бязъдзетнага дзядзькы, стрыечнага братца бацькі, які з маёй сесіі

спадарства, багата словаў з розных мовай (працяг ў яго гэтак, ды я пакуль жа ж прыяжджаюць у нашу краму госьці — немцы, ангельцы, мовы гэтых ж вучыць спрадвеку ў школках). Адзінае хіба што кельнэр прыйдзеца нахіліца й прыслушацца нашае замовы ўважлівей, нам жа ня грэх паўтарыць (пры жаданьні дабаўлялася, што і за наяўнасцю беларускамоўнага хлопца) пакідае мі спадчыну. Казала — і верылі. Гэта неблагая гульня, калі яшчэ й пасылае сказаць цікайтаму суразмойцу, што някага дзядзькі няма, бо гэта жарт усё — съмлюцца ўсе, пытаньня дурных болей не задаюць, але пачынаюцца чамусыкі лічыць пасыль зухам, разумнай дзеяўкай.

Пішу гэтыя радкі і прадчуваю ўсмешку спадара Вітаўта, чалавека ўдвая старэшага за мяне, што ў гады свайго баявога юнацтва меўся перавыходаўца суразмойцаў ды прафіцісціяў варожасці, ды прыйшоў да думкі не пакладаць на гэту справу герояў улас-

нага здороўя і нэрвau. Спадарства! У выпадку, калі паспалітаванне ў беларускай мове якім бокам шкодзіць Вашаму здороўю ці пусне нэрвы, маўніце ці гаварыце ў іншай мове, бо стаць героем магчымы і падпісаўшы хая аднаго свайго сябра на «Нашу Ніву», «Навінкі» ці «Arche». Кажучы пра шкоду здороўю, на маю намеру пакепліваць, бо маю прыклад уласнае матулі, што, як перарабала ў сям'ю мужа, мусіла пераходзіць у гарадзкую, сталічную трасяньку, бо для мужавай радзіны вёска атаясмлівалася з дзярэўні. Мабыць, нікому з сёньняшніх сарака-саракапіцадовых не даводзілася, праудзівым чынам, сама-хоча толькі пераходзіць у іншую мову, якай, званай расейскай (рускім языком), рабілася на іншых вуснах тутэйшай трасяньку, якую магчымы аблінцы на праудзівую дыктофонную мову, калі трохі разышицца на якой іншай мове самой

ном иностранцы как бы. Белорусский язык мы слышим тут очень редко.

— Яны шмат пакідаюць грошай тут?

— Я считаю, что не в количестве денег дело. А дело в том, что приятно слышать человека, который говорит на моём родном, допустим, языке. Мне на самом деле это приятно. Потому что я язык этот знаю на пятьдесят процентов.

— А Вы ім адказваеце па-беларуску ці не?

— Нет. Я говорю по-русски. Мне просто удобней говорить по-русски. Что б не выглядеть идиотом, скажем прямо так. Но хотелось бы говорить, конечно, по-белорусски... Я понимаю всё прекрасно, но... так красиво ответить ему, как он говорит мне, я, допустим, не могу. Но мне приятно, конечно...

Праходзячы паўз адкрытым кавярню каля Цэнтральнага ўніверситета, дзе ледзі не па трох разах на дні пасыпяваш павітацца з тымі іншымі знаёмымі пабеларуску, я быў упэўнены, што ўжо тут мой запыт да клясычнай савецкай афіцыянткі знайдзе самы становучы ѹжывы несавецкі адказ. Ажно памыліўся. И на гэты

раз адраджэнцы расчараравалі.

— Ці часта кліенты да вас звязваюцца па-беларуску?

— Нет. Не часто.

— Ну як нячаста? Раз на месяц, раз на год?

— Ну так очень редко. Может раз в неделю, вот так вот.

— Гэта маладыя людзі, ці сталага веку?

— Сталага веку.

— Скажыце, вам прыемна чуць ад іх беларускую мову ці не?

— Канечна, эта ж наша ўсё такі. Ну інцэрэнса очань. Да...

— А вось уся моладзь, якая тут тусяецца... Вы ад яе беларускай мовы ня чулі.

— Нет. Никогда не слышала. Все говорят только на русском языке.

Усялякае чакаў пачуць, але каб тут — «раз на тыдзень»... Дзеля падніцца моўнага тонусу я рэзынкую зайсці ў «Тэатральны разъезд», дзе ў паднімроку за стойкай сумавала жалобнага выгляду барменка.

— Ці часта ў вас замаўляюць па-беларуску?

— Нет. Доволюно редко.

— Раз на тыдзень, раз на месяц, раз на год?

— Не, ну у нас как-бы цеатралы здесь часто присутствуют.

Поэтому общаюцца они тоже иногда на белорусской мове. Они как-то часть на русском, часть на белорусском. Поэтому, чисто на белорусском языке я не слышала ни от одного артиста.

Заліць сваю самоту з нагоды таго, як мала нашых у горадзе, я пайшоў у рэстарацыю «Патио-цица». Но толькі ў гэтай рэстарацыі ёсьць цудоўны кактэйль з такой адпаведнай маймой занятку называй — «Уайт рапаш». Зрэшты, как-тэйль смачны. Яго мне прынес двуххмэровы кароткастрыжаны «гандзіст» у чырвонай камізэльцы. У ягоных адказах я ўжо не сумняваўся.

— Ці часта да Вас кліенты звязваюцца па-беларуску?

— Нет. В основном на русском. Иногда иностранцы еще заходят.

— А беларускую мову Вы тут ня чулі ў прынцыпе.

— Нет, почему... Было. Приходилось пару раз. Редко очень.

— Ну як редка?

— Ну раз в два месяца, может, больше. Может, еще реже.

— Гэта маладыя людзі, ці сталага веку?

— Ну, пожылие — порядка так лет сорок-пятьдесят. Где-то так. Видю, которые в оппозиции

где-то там работают, какое-то отношение к ней имеют. Вот они и разговаривают на белорусском языке.

— И як гэта ўспрымаецца асабістамі Вамі?

— Вполне естественно. Тут каждый день разговаривают на разных языках. Много людей заходит разных. Ничего особенного в этом нету, по-моему. Ну, родной язык... Надо уважать...

Болей нікуды ісъці не хаце-

лася. Адкрыцця ў мене хапіла. Першы, гэта тое, што нас сапраўды вельмі мала. Беларускамоўнай моладзі ды я моладзі таксама. І гэта сумна. А другое, што міт пра страшных афіцыянаў ды іншы сэргісны пэрсанал, які ніколі нас не зразумее і заўжды гатовы нахаміць нам, культурным і беларускамоўным, — усяго толькі ілжывы міт. Придуманы нібы адмыслова дзеля апраўдання ўласных комплексаў.

НАМОРДНІК

3 рэдакцыйнае пошты

Някус

Ёсьць у мяне прапанова на-конт заменініка словам «наморднік». Спачатку, калі даведаўся пра беларускія адпаведнікі рабескаму «морда», самі сабой нарадзіліся «намыснік» ды «намыснік». Другі, дарэчы, гучыць ня вельмі. Калі ж падумаць, для чаго прызначаны «наморднік», напрошаеца заменінік «някус». І няважна, што ў жывёліны: мыса, пыса, лыч ці храта.

Ці ня думалі Вы дамовіща з іншымі беларускамоўнымі газэтамі аб супрапоўнстве ў галіне словаўтварэння? Справа добрая, але ж «Нашу Ніву» чытаюць ня ўсе.

Андрэй Аўчыннік, Менск

Намыснік

У адным з нумароў «НН» знайшоў я запытаныне «моваведа» аб беларускім слове для намордніка. Для мяне «намыснік» гучыць добра.

Ігар, Лёндан

Аброжак

Знайшла я адпаведнікі словам «наморднік», які падабаецца лепей за прапанаваны раней «налыгач». Проста пачала скланяць — і кастрюбавата выходзіць — «садакі былі без налыгачоў» — язык спатыкача. І нарэшце ўспомні-

Святлана Пячкова, Бабруйск

Шаноўны!

Ну колькі можна! Чацьверты нумар запар вы «вынаходзіце» беларускі адпаведнік «намордніку». Здаецца, знайшлі. Пра што дыскутаваць далей? Які з прапанаваных — «намыснік», «намыснік»... — больш беларускі?

До, спадарства! Пашкадуйце газэтнікі плошчу. Лепш дапамажыце мне, хто ў поўнай адпаведнасці з выслоўем «Беларусамі не нараджаюцца, беларусамі становяцца», стаўся ім у 20 гадоў, прычынай якога быў паднімок літары Г (Г) на паднімку літары Г (Г), адмена Г (Г).

Вось чытаю іншыя газеты, акрамя «Нашай Ніви», але там правапіс псуе мне гумор, як чытаю. Нібы хтосьці наўмысна рабіць памылкі ў друкі. Газета «Пагоня», напрыклад: «Будзем менш ЕСЦІ?». Дзе дзеўся мяккі знак у «есцы»? І так іншыя словаў гублюцца сваю харашыню гучнасці беларускай мовы, або іншоў словаў «СВЯТА» заміж «СЬВЯТА» ды яшчэ словаў, дзе заміж літары «е» пішуць «е»: «цэмент» заміж «цэмант» ды іншыя словаў не гучыць па-беларуску, а нібы ангелец іх вымаўляе, гэтак напісаны, бо ў ангельскай мове няма мяккага знака.

Хаство словаў зі мяккім знакам незміняльнае, гэта прыроднае беларусам. Гэта як крылі сакаліныя, а калі сокалу адцяць крылі, і што будзе? Вядома, сокал ужо не паліціц увесь ды будзе бяскрылы птах, будзе толькі таптапца.

Артур, Менск

Траба вярнуць «Г»

Шаноўны спадар Сяргей Шупа і шаноўны спадар Сяргей Паўлоўскі!

Чытаў Ваш артыкул у «НН» №17 (174) ад 24 красавіка 2000 «Дыскусія над словамі». Артыкул мяне зацікавіў, бо там зазначанае і мае імя. Дзякую, што звязалі ўвагу. Я я вучыўся беларускай мове ў Нямеччыне ў літаратуры Ватонштэт, памітаю, настаўнікі настаўлялі вучняў супроты «ноялягізмаў» і «барбaryзмаў». Я ня ёсьць супроты іншалігізмаў, бо час мяне ўсе: і прыроду, і людзей, і речы, вынаходкі — і тэя прыманаў у мову новыя словаў, бо іншак бракаваць словаў акрэсліць даны прадмет.

Вось каб у «Нашу Ніву» ўвесьці ў друк літару «Г» (Gg), як гэта зрабіў спадар Ян Пят-

роўскі ў Флярыдзе. Ён ужываў Г (G) у чужасловах як «кангрэгация», «эміграцыя». Гэта дае адразу знать, што слова мае літару Г (G), а ня літару Г (H). Адной літарай нядобра карыстацца, абавязковая патрабна літара Г (G), адмена Г (H).

Вось чытаю іншыя газеты, акрамя «Нашай Ніви», але там правапіс псуе мне гумор, як чытаю. Нібы хтосьці наўмысна рабіць памылкі ў друкі. Газета «Пагоня», напрыклад: «Будзем менш ЕСЦІ?». Дзе дзеўся мяккі знак у «есцы»? І так іншыя словаў гублюцца сваю харашыню гучнасці беларускай мовы, або іншоў словаў «СВЯТА» заміж «СЬВЯТА» ды яшчэ словаў, дзе заміж літары «е» пішуць «е»: «цэмент» заміж «цэмант» ды іншыя словаў не гучыць па-беларуску, а нібы ангелец іх вымаўляе, гэтак напісаны, бо ў ангельскай мове няма мяккага знака.

Хаство словаў зі мяккім знакам незміняльнае, гэта прыроднае беларусам. Гэта як крылі сакаліныя, а калі сокалу адцяць крылі, і што будзе? Вядома, сокал ужо не паліціц увесь ды будзе бяскрылы птах, будзе толькі топтапца.

Вось гэта выказаныя мае думкі. Хочаце згаджацца, а хочаце не згаджацца. Гэта Вашыя погляды будуць.

З пашанай, К.Верабей, Фарнігдэл, ЗША

Бацькі маглі назваць патрэбнае слова

На рубрыку «Мова-2000» даўно хадеў адклікніца, але штосьці мяшала гэта зрабіць. Сёняня хачу выказаць свае думкі. Сёняня ўжо ўсведамляеш, што

страйці, калі ня стала бацькоў, таты і мамы. Яны маглі назваць патрэбнае слова.

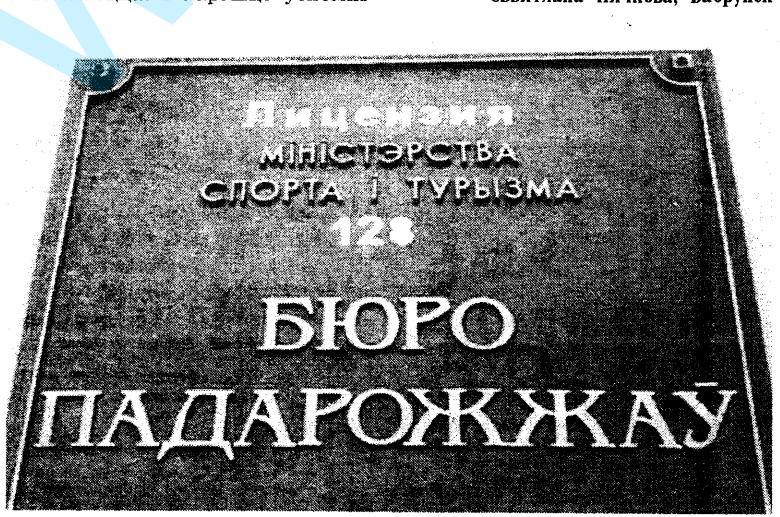
Я хачу вярнуцца назад, да пачатку. Слова «туалет», а мама гаварыла «выходак». А «унітаз» — «спражнік». Калі хата наша згарэла, дык будавалі новую, а я быў малы. То сёньняшні «уравені» тата называў «васарвага», а каб адрысаваць на дрэве пэрпэндиклярную лінію, гаварыў «вінкель», а не «угольнік». Хто тады мог падумаць, што ў стальму веку прыйдзе зібранец слоўнік беларускай мовы газэце «Наша Ніва»? Мы так даўно асмілюемся расейцамі, што мне закрадаеца думка, што беларусы конча будуть асміляваны расейцамі, калі ёй далей наша эліта беларускай будзе дазваляць зыдзеквацца з беларусаў.

Паслухаеш наша «беларуска» радыё і думаеш, ці беларусы там прадаюць? Якую перадачу ні возьмеш, увесь час праводзіцца ідэя размывання беларускіх. Асталосі толькі ў кожнай перадачы, што вядучы пачынае гаварыць па-беларуску, а потым розныя «субяднікі» гаворыць па-расейску, і ўсе музычныя ўстаўкі круцяць расейскія песні.

Калі будавалі камунізм, дык беларуска душылі пралетарскім інтэрнацыяналізмам, а цяпер тое саме рабіцца прадаслаўнікамі. Хочаце зімяніцца, што вядучы пачынае гаварыць на расейскай мове. Тому невыпадкова перасыледуць Спасіока з Берасці і высалілі Карабляка з Берасці — за іх беларускую мову. Расейскі імпэрыялізм не зъмяніў сваёго каляніяльна-акупацыйнага нутра.

Б.Шарашун, Жабінка

Здымкі Дзяніса Носава

ЗАХАД МАЛАДОГА ФРОНТУ ЎРУЧНУЮ

Аляксей Шыдлоўскі

Не зьбіраўся пісаць аб tym, што адбылося на трэцім Сойме «Маладога Фронту», бо не хацеў першы пачынаць завочную перапалку. Навошта, калі быў цэлыя суткі, каб сказаць усё адзін адно-му ў твар, ні точыся. Але ж тады сп. Севярынец прамаўчаў, выгукнуўшы хіба сваёй звычайнае «а-я-я-я, як шкода, як шкода...» I больш ні слова, ні паўслова. I тут — вялізны опус у «Нашай Ніве», а ў...
Træci Сойм МФ сапраўды стаў самым гарадчым, але не гітом, а скандалам лета-2000. I калі б на наступны дзень не адбываўся Кангрэс Дэмакратычных Сіл, пра яго, безумоўна, больш пісала б прэса. Тады б, магчыма, журналісты здолелі ўдзяліць больш часу перачытанню дэльюх прапанаваных на Сойме праграмаў і лепш зразумелі б карані канфлікту. Насамрэч, нягледзячы на ўсе мае і маіх сяброў намаганы, большая частка айсбергу так і засталася пад вадою, нябачная ні для дэлегатаў Сойму, ні для назіральнікаў. Але як гэта перадвызначыла нашу паразу ў галасаванні, а зусім іншае.

Секта

Што такое секта, скажэце? Секты — гэта ня толькі найбольш адыйёзныя і вядомыя ў сьвete суполкі. Секта бывае і іншаю, цікай і талерантнаю, усмешлівай і добразначлівой. Але гэта на выгляд, на людзях. Калі я ўпершыню пабачыў скокі на пінжаках пад дзікі грукат тамтамаў, калі ўпершыню пачаў ад людзей заўсёды да ўсіх ляяльных, спакойных, да якіх я добра ставіўся, істошныя ляманты «Ісус — гэта крута!!! Е-ээ, давай з намі! Окей-окей, бог на натуры з намі!» і г.д., я спачатку не

паверыў у шчырасць гэтага вар'яцтва і падумаў, што людзі проста «прыколваюцца». Але прайшоў час, і стала зразумела, што гэта якраз і называючы сектай.

I гэта не эпізод з таннага амэрыканскага фільму жахаў. У пералік увайшлі ўсяго толькі эпізоды паседжанняў «Хрысьціянскай ініцыятывы» на Сядзібе БНФ (!) і съяздкавання 23-га дня народдзіні Пашы Севярынца тамсама 30 снежня 1999 году.

Мы спрабавалі паводзіцца міралюбна, запрасілі Пашу і ягоных калегаў на новым напрамку дзеяйнасці за своеасаблівыя круглы стол, паразмайлі і зразумелі, што трапіў Паша ў гэту секту ўсур'ёз. Пасля нашай размовы ён зразумеў, што занадта дэмансструе сваё новыя прыхільнасць, што людзей гэта раздражняе і пужае, і таму прыхаваў іх. На час. Больш не было на Управе ляманты, затое зявілася своеасаблівая тайная супольнасць, якая мэтанакіравана рыхтавалася да свайго галоўнага мерапрыемства ў 2000 годзе. I гэтым мерапрыемствам быў ня Марш Свабоды і не Чарноўскі Шлях, а трэci Сойм МФ.

Мы спрабавалі высьветліць, што ж гэта за секта, і чаму там апынуўся Севярынец. I высьветлілі. Так званая «супольнасць Яна Хрысьціцеля» (гэтая царква незарэгістравана) мае сваё карані ў Італіі. А цяперашні ў кіраўнік, нейкі Янек — родам з Польшчы. У супольнасці існуе некалькі так званых колаў праходжання, пераадольваючы кожнае з якіх, чалавек становіцца больш прыбліжаным да цэнтра. На жаль, мы так да канца і не здолелі высьветліць, уваходзіць Севярынец хади б у першое кола, ці пакуль знаходзіцца там на праглядзе, але гэта ўжо не настолькі істотна. Секта мае чыста беларускую націянальнасць, размаўляючы там

выключна па-беларуску, і гэта жа лічыць Лукашэнку шкодным для Беларусі, хоць не ненавісць яго, бо нянявісць там забароненая катэгарычна. Гэтым людзям, некаторыя з якіх былі раней у МФ, патрабныя новыя надзеіныя кадры, і дзе ж яшчэ знайдзеш лепшую іх кузню, як не ў МФ? Ну, і праз каго ж гэта рабіць, як не праз старшыню, што толькі што выйшаў з-за кратава, крыху спушкаўшы і шукае спакайнейшую нішу, чым «Севярынец — вулічны ваяў?» I гэту вішу яму вельмі хутка падшукалі...

Сойм

Паша Севярынец — ня проста лідер па натуры, ён яшчэ й фанатычна прыкінеў да гэтага лідэрства. Было бачна, як ён байца прыграць выбары. Можна меркаваць, што, калі б ён іх ўсё ж прыграў, адбыўся б на праста съех Севярынца з палітыкі, а нават, магчыма, ягоны съех да манастыра ці кшталту таго. Ягоная праграма была набітая лёзунгамі, заклікамі і крыкамі «Гура!» «Малады Фронт пераменаў» — ня што іншае, як фактычны паўтор съезда змяненіем ікоў у патрабных месцах ранейшых праграмаў Севярынца, тыпу «Другога дыхання фронту». Гэтых дыханняў пад рознымі назвамі ў яго будзе яшчэ шмат...

Усе ведаюць пра вынікі гала-савання і па праграме, і па старшыні. I казаць, чаму людзі зноў прагаласавалі па большасці сваёй не за справу, а за слоўы, можна доўгага. Дасюль ніхто не разумее эфекту лукашэнкаўскага папулізму. Адзінае, што я пазбавіў гэту іхну «Піраву» перамогу налёту чысьціні. Мы не пажадалі на Сойме падымаль увесі гэты сектантскі съед, абмежаваўшыся выкладаннем сваёй праграмы зъменаў. Мы не паказвалі дэлега-

там сырой курынай нагі з «гравіроўкай» Лёшачку Шыдлоўскаму і не пыталі ў «команды» Севярынца, што гэта за цынічныя штучкі з налепкамі «стоп лука» з маім партрэтам усярэдзіне. Ня мы, а яны паздряджвалі ўсім сваім хрысьціянскімі прынцыпамі сумленнасць і нянявісць.

Вынікі і прагнозы

З вынікамі як для мяне, дык усё зразумела. Секта трохумфе, трохумфуючы маладыя пятнаццацігадовыя німфэткі, якія праз паўгады съдуць з арганізацыі і забудуцца на яе існаванні, але ж сваю справу яны зрабілі. Менскі МФ перастаў быць МФ-ам, якім ён быў народжаны. Так, сп. Севяринец, Вы пазбавіліся і партыйных пінжакоў, і камуфляжу, але вы ія сталі агульнанаціянальным рухам моладзі, пра што заўляеце. Хутчэйнейкае замкнёнае ўнутры сябе кола людзей, якія лічыць, што бязъдзеяньнем і лагоднасцю да ўладаў змогуць дапамагчы Беларусі. Рэгіёны так нічога і не зразумелі, бо ў МФ яны жывуць з большага асобным жыццём. Хаця толькі рэгіёны здолынны нешта ў МФ зъяніць. У Менску ж працягненца зацягівашыне малых у Хрысьціянскія Ініцыятывы, Супольнасць Яна Хрысьціяла і дзяяць.

Мы, што стваралі калісці МФ і сышлі 1 ліпеня з арганізацыі, не апраўдваєм сябе. У цяперашнім становішчы ёсць і наша віна. Дапусціліся, не дагледзілі... Паспрабуем згладзіць гэту віну — стварыць новую арганізацыю. Гэта будзе я нікому МФ — мы не палезем на поле рэлігіі — арганізацыя будзе адкрытай, палітычнай, злітнай. I менавіта з яе, а не з Маладога Фронту, вырастуць будучыя міністры ўраду і дэпутаты парламэнту сапраўды незалежнай Беларусі.

Калядар

1 жніўня 1975 г. на Канферэнцыі па бясцяпецы і супрацоўніцтве ў Эўропе, што праходзіла ў Гельсінкіх, трыццаць дзяржавамі быў падпісаны Заключны Акт, які і атрымаў назуву Гельсінскага пагаднення. Дзяржавы, што

падпісалі Акт, адбіваліся паважаць міжсобу незалежнасць і націянальныя асаблівасці, устрымлівіца ад прыменення сілы ў спрэчных спраўах і паважаць права чалавека. Пагадненіе адбівалі савецкі ўрад паважаць права чалавека і асноўныя свабоды ў краіне. Прыйшыце Гельсінскіх пагадненняў пачыніла ўсплеск дысыдэнцага руху у Савецкім Саюзе, Чэхаславаччыне, Польшчы і інш. У прыватнасці, дысыдэнты СССР стваралі ініцыятыўныя групы (Масква, Украіна, Прыбалтыка, Грузія, Арmenія) па наглядзе за выкананнем пагадненняў. Гэта развязаў новы віток рэпрэсій супраць інішадумцаў — пайшлі арышты, прысыды, турмы, высылкі.

Савецкі Саюз быў дзіўнай краінай. У 1978 г. на Канферэнцыі па бясцяпецы і супрацоўніцтве ў Бялградзе (Югаславія) савецкая дэлегацыя падала падрабязны мэмарыял пра перасыльд ірляндаў у Ольстры і чорнаскурых у Злучаных Штатах, калі ж было прапанавана амбяркаваць ситуацыю з правамі чалавека ў СССР, савецкая дэлегацыя катэгарычна адмовілася гаварыць пра «нейтностае».

У Савецкай Беларусі, у сілу розных прычын, гельсінскі рух нават не зарадзіўся.

4 жніўня 1875 г. памёр дацкі кашнік Ганс Хрысьціян Андэрсан, які здолеў вуснамі малага дзіцяці сказаць: а кароль — голы! Ганс Хрысьціян нарадзіўся ў 1805 г. у сям'і саложніка. Ужо ў юнацтве пачаў пісаць вершы, п'есы, аповесці, падарожныя нататкі. Але

усуе съвестную вядомасць Андэрсану пры-

неслыі казкі. Казкі, якія ведаюць літаральна ўсе. Ягона русалачка стала сымбалем Даніі і цяпер, узвініўшыся над Балтыцкім хвалямі (ня тымі, што вішаюць з Вільні), ветла сустракае турыстаў, якія набліжаюцца да Капэнгагена.

У 1819 г. пачаўся другі этап вызвольнай барацьбы супраць гішпанцаў у Паўднёвай Амэрыцы. Войскі паўстанцаў узімалі як і ў 1810 г. Сымон з Балівара. Паўстанцы вызвалілі правінцыю Новая Гранада, у 1824 г. войскі Балівара рушылі ў Верхніе Перу і 6 жніўня 1825 г. была абвешчаная незалежнасць гэтай быўшай гішпанскай калёніі, якая была пасля названа ў гонар Сымона Балівара — Балівіяй. Балівар быў вельмі незвычайнай асобай, дзякуючы ягонаму паходам большасць падўзеннамаэрыканскіх краін з'яўляліся незалежнасць, а ўзялічнілі ўніверсітэты

сваю валюту — балівар.

У 1900 г. нарадзіўся беларускі грамадзкі дзеяч Адольф Клімович. Ягоныя юнацтва і маладосьць былі звычайнімі для адукаванага жыхара Заходняй Беларусі таго часу: напачатку Віленская беларуская гімназія, потым навучанне ў Празе (1922-1928) і ўздел у беларускім эміграцыйным праскім жыцці. З дыплёмам Вышэйшай школы інженернай сельскай і лясной гаспадаркі Адольф Клімович вярнуўся ў Вільню, дзе далучыўся да тутэйшага грамадзкага жыцця, стаў сябрам Беларускай Хрысьціянскай Домакратыі, працаўшы ў Беларускім інстытуце Гаспадаркі і Культуры, узімалі ягонае гаспадарчае аддзяленне. За свою выразную беларускую грамадскую дзеяйнасць у 1938 г. разам з іншымі беларускімі дзеячамі быў высланы з Вільні. З падзеннем польскай дзяржавы ў верасьні 1939 г. Адольф Клімович вярнуўся ва ўжо літоўскую Вільню, дзе нямала пасадзейнічай выданію газеты «Крыніца», падчас на-мецкай акупацыі (1941-1944) працягваў

працаўць у беларускіх культурных установах. У 1952 г. Адольф Клімович быў арыштаваны савецкімі органамі бясліпкі і ў 1953 г. асуђаны да найвышэйшай меры пакарання. Выратавала яго ад расстрэлу съмерці Сталіна. Пакаранне было заменена на 25 гадоў пазбаўлення волі. У 1956 г. пасля амністыі А. Клімович вярнуўся ў Вільню, і да канца жыцця працаўваў над біяграфічным слоўнікам беларускіх рэлігійных дзеячоў (ягоны рукапіс захоўваецца ў аддзеле рэдкай кнігі Акадэмічнай бібліятэкі імя Якуба Коласа ў Менску).

У 1900 г. у вёсцы Вялікія Азярыны Гарадзенская павету нарадзіўся Уладзімір Тамашчык. Як і Адольф Клімович, Тамашчык вышэйшую адукацыю набыў у Чэхаславаччыне, ён скончыў агранамічны факультэт Пракайскай політэхнікі, па сканчэнні быў запрошаны на пасаду асистэнта ў татмэтычнай інстытуцыі ў Вільні. Падчас нямецкай акупацыі Уладзімір Тамашчык браў удзел у беларускім грамадзк-культурным жыцці, уваходзіў у Беларускую агенцтва ў аддзеле рэдкай кнігі Беларускай газеты «Новая дарога» Хведара Ільляшвича. З 1944 г. — на эміграцыі. У 1948 г. Уладзімір Тамашчык прынёс як асабісту здраду пераход япіскапа Беларускай аўтакефальтай праваслаўнай царквы ў Польшчу. Гэты акт праваслаўных ярархай рэзка зъяніў ягонае жыццё. Тамашчык пастрыгся ў манах і прынёс імя Васіль, а ў 1949 г. быў узынёсены ў сан япіскапа адноўленай Беларускай газеты «Новая дарога» Хведара Ільляшвича.

Дзярвяты беларускі дзень незалежнасці — гэта 19 верасьня 1991 году, калі Беларуская ССР была перайменавана ў Рэспубліку Беларусь, а герб «Пагоня» быў узынёсены ў сан япіскапа адноўленай Беларускай газеты «Новая дарога». Тамашчык пастрыгся ў манах і прынёс імя Васіль, а ў 1949 г. быў узынёсены ў сан япіскапа адноўленай Беларускай газеты «Новая дарога». Тамашчык пастрыгся ў манах і прынёс імя Васіль, а ў 1949 г. быў узынёсены ў сан япіскапа адноўленай Беларускай газеты «Новая дарога». Т

Арцём Арашонак

***

Лунае старая алея
між бэзу і вечных дубоў.
Душа, заблукайши, хварэе
сярод старадаўніх муроў.

Царквы купалоў не знаходжу
над плынню бурлівай Дзвіны,
і толькі слупы агароджы
далёка-далёка відны.

Юзік Дзянісюк

ТАРТАК

Працуе тартак,
Пілум за так –
Начальства будзе палацы.

Дырэктар і мэр –
Сквалыгі цяпер.
Дый у гэтым ня хочуць прызнацца.

Штодзённа барыш.

Няхай ты згарыш!

Бутэлька за процыму работы.

За кроквы і белькі

Салаты талерка,

Нібыта якімсыці істотам.

Працуе тартак.

Наш майстар прастак –

Начальства бацьца бязь меры.

А мы, як вар'яты,

Цягаем варштаты.

Ну, праста рабы на галерах!

Дахаты прыйдзеш

і тут пападзе:

– Ну, дзе твае, любы наш, гроши?

і жонка, і дзеці –

Куды іх падзеци –

Чакаюць гасцінца ў харошых.

Працуе тартак.

Пілуете за так.

А пэнсія йшчэ за туманам.

Якое тут выйсьце?

Нікакі карысці

Служыць на чырвонага хама!

Ян Дзевасіл

ЧОРНАЯ ДАРОГА

На чорной дарозе быў
і бачы съяды пачвары.
Зъ цяжарна смогам хмары
на дол церусіўся пыл.

Трымцепл на скразьняках
шкілеты скалелых дрэва,
і прывід прамаці Эвы
між чорных ствалоў блукаў.

ДЗЬВЕРЫ

Дзеверы маёй кватэры
кшталту хрушчоўскай эры –
з дошкамі і спэцфланэрами –
вочкамі глядзяць з даверам.

іх абмінулі жарсыці,
і рабаўнік, на шчасьце,
не спрабаваў напасыці.
Што ён тут мог украсыці?

Пару дзясяткаў кніжак,
некалькі місак, лыжак,
котку, што костку ліжа,
ці чаравікі-лышы?

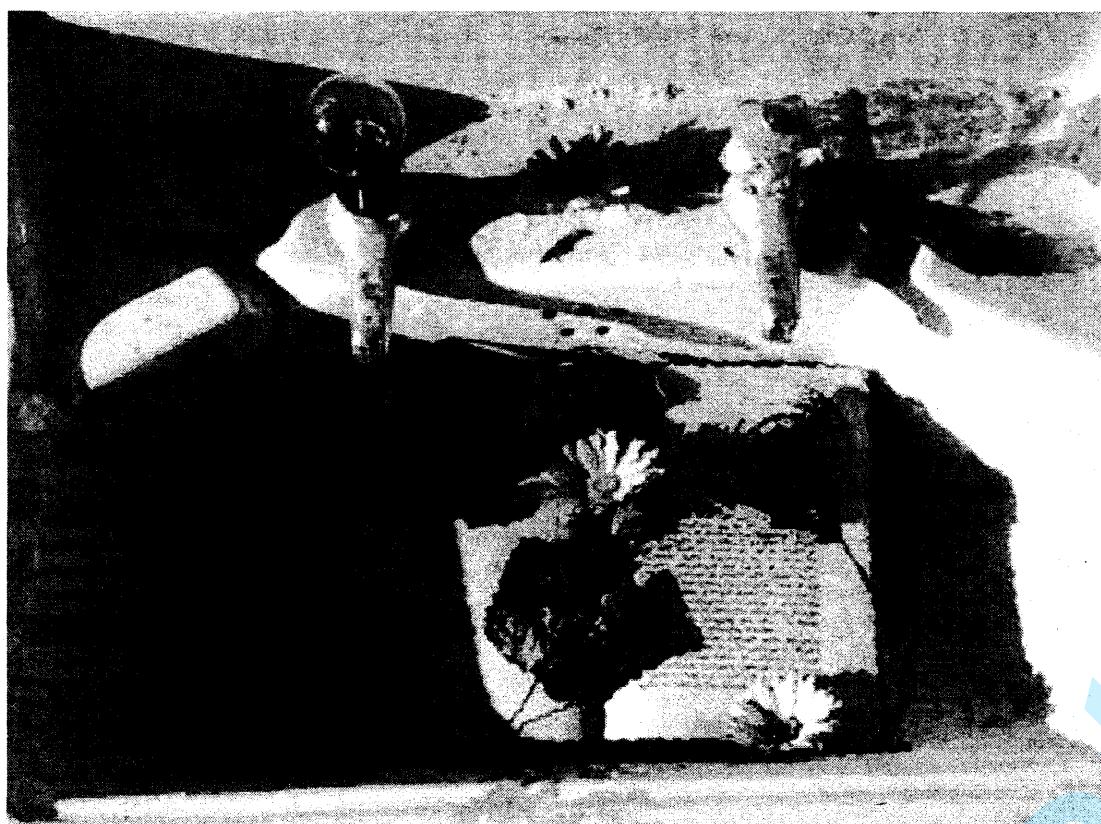
Думак маіх хімэры,
што давяраў паперы.
Побіт сірочы шэры
аберагаюць дзеверы.

ПАМЯЦІ МІКОЛЫ ЕРМАЛОВІЧА

Прачытаў балючыя радкі –
зьмізарнела ўсё вакол і зблакла.
Пальцы сашчапіц у кулакі,
зубы моцна сцяя, каб не заплакаць.

Быццам перад выбарам стаю,
перад фактам нечаканай отраты:
выпусціц з азяблых рук сяюно
дбайні сейбіт гістарычнай прауды.

і пачуў я з неба кліч трубы –
вызваліўся з пугаў утрапенія.
Трэба рыхтавацца да сяубы:
ён пакінуў добрае насын'не!

Валеры Жук-Барысевіч

«БЕЛЫ» ВЕРШ

Белыя на могілках ад дажджу крыжы,
белыя, як здані, птушкі на мяжы,
над дарогай звежданай белы пыл
курыць,
як заўжды, на ростанях Беларусь ляжыць.

Белы попел спаленых думак і надзеяй,
белыя, бялюткі твары у дзяцей,
белы ценъ Чарнобыля па зямлі бляжыць,
як заўжды, на ростанях Беларусь
ляжыць...

Вольга Каленік

***

Вечар тунэлем
Постаці гоніць,
Быццам па венах
Астыглую крую.
Стомлены горад
Трущыць съядомасьць
Памік двума
Цягнікамі мэтро.

Млявая восень
Жоўтым плюеца,
Дыхе хрыпла
У твары двароў.
Рэквіем дnia

Расплойлецца ў скерца,
Кале ў цемру
Шротам агнёу...
Згавалчаных дрэваў
Рванай бялізной
Вечер засыце
Ў цемры съяды.
Хтосьці прывідам
Волі затрымніў,
Той, што блукае
Там і Тады...

Часу амаль што
Не засталося
Вочы падніць –
і ўбачыць сябе...
Хутка прыпынак,
Сталічна восень
Рашткі душы
Аб муры разаб'е.

***

Плягіятар-горад
прысвоіў съёзы дажджу.
На тысячах воч дамоў
струменці
бязглаздзяя вэрлібры.
Вершы, вызваленыя
сакавіцкім небам,
лаўлю
у пасткі-шклянкі...

Мокра-пуста-празрыстая,
бы гарэлка ў кілішку,
вясновая –
на мной прыдуманая –
творчысць.

Алесь Катлянік

***

Божа,
Сям'я,
Радзіма –
Паходнія маіх гадоў
Штодзённага ўзыясення
У Веру, Надзею, Любоў.

Там – не гаворацца словаы,
Нявяртая зайдзрасьць і злосць,
і на ральлі бацькоўскай
Я не бадзяга, ня госьць.

Там пераможцам сумленыне,
Каханью на скрочыць зъ ляза,
і плаатаю ўсіх зьдзязысненяня
Дзіцячыя съемех ды съяза...

Ня здраджай і не стамляйся,
Ліцвіна цярплявайкроу!
Божа,
Сям'я,
Радзіма –
Паходнія маіх гадоў.

Алесь Макрацоў

***

Масква –
ніякія трэці Рым,
а трэці Сарай-Бату...

Літаратурны сэмінар «Варштаты»

Вітаўту з Баранавіч. Вашы вершы «ня съмецьце», хоць мы іх
і не друкавалі.

Святлане Ярмолік. Радкоў такіх, як «Болем леглі нам на
сэрца Падзеі розныя, нядынія. Як заўсёды, пастрадаў Беларускі род-
ны край» у «НН» дасылаецца шмат. Старатэяцца пра «падзеі розныя і
нядынія» сказаць па-свойму, не трафарэтна.

Браніславу Пяткевічу. На жаль, на гэты раз выбраць для дру-
ку нічога не змаглі.

Казіміру Невядомаму. Правільна. «Мы робім зълепак часу. Каб
праз трыццаць гадоў нашы ўнукі ведалі, што наша сучаснае пака-
леныне было супраць аншлюсу, супраць вайны, супраць забойства...
Мы не павінны баяцца казаць, што мы супраць забойства, пад якім
бы соўсам гэта не падавалася». І ўсё ж, калі мы прэтэндуем на зъле-
пак часу ў вершах, дык мы не павінны забывацца пра якасць сваіх
твораў, каб і праз трыццаць гадоў яны былі мастацкім зълепкам часу,
а не проста прыпіснымі ісцінамі, якія зафіксаваныя ў незалежнай
прэсе і ў чалавечых лёсах. Але і пра кветачкі й каканьне звычайныя
рыфмаванкі нікому непатрэбныя.

Любові Сяргеенцы (Л.Адзіноце). Цытуючы радкі з Вашага
ліста, выпраўляем Вашу памылку. «У чэрвеньскім нумары «НН» у
рубрыцы «Літаратурныя варштаты» пад пісэўданімам гамяльчанкі
Л.Сяргеенкі «Любоў Адзінота» надрукаваны верш «Рэлілі месцазна-
ходжаніні» паэткі Натальлі Бордак з гораду Светлагорску. Віну за
гэту памылку я, Л.Сяргеенка, палкам бяру на сябе...» І надалей —
ніколі свае вершы не перамешваіце чужымі, ставячы толькі свае
прозвішча.

Міколу Яўмененку. Па-першае, май папярэднікам быў не Алесь
Адамовіч, а Славамір Адамовіч. Па-другое, тваі Вашы творы, якія
былі надрукаваныя пры Бартосіку і Адамовічу, былі б і цяпер надру-
каваныя, бо і для Бартосіка, і для Адамовіча, і для мяне добры верш
— гэта добры верш. Словам, ня думайце, што для Вас закрыліся «Вар-
штаты». Не крӯйдуйце, пішыце, і на Вашай вуліцы рана ці позна
будзе зноў съята.

Ганна Матусэвіч

БЯЗМЕЖКА

Я на Зямлі жыву анахарэтам,
Чужой і людзям, і самой сабе,
Падкіданак зь інай плянэты,
Зъ зямным што лёсам чэзэне ў барацьбе.

Туманны дзень, туманнасць
Андрэмэды...

Забыты сон, на вуснах съемех,
і радасьць немаўляці, узъёт над
съетам,

Зъянацуку асьляпленыне й забыцьцё
сярод узех.

Съядомасьць нікне, чорны змрок
Сусьвету...

Ашмоткі думак, трывіневых ідэй...

і голас незымны: «Яна з Пазтаў»,
і лёдавая съюжа да касыцей.

Прымроілася, пэўна, ўсё прысынілася!
Дачка зямлі, народжана я тут!

Ды голас незымны і змрок пустэлны не
забыліся,

і ў дзень туманны вечнасць стуліць да
пакут.

Вітаўт Пісарык

Я ЛЮБЛЮ, КАЛІ...
(песня)

Я люблю, калі няма нікога –
Вуліцы сумныя.
Гэта даждж ідзе ад Бога.
Па хатах усе разумныя.
І я адзін іду ўдалечыню,
Няма нікога.
І я адзін гляджу ўдалечыню,
Сябру на многа.
Разумныя сябры дый ворагі
Сядзяць на хатах,
Ляжаць, ядуць дый многа іх,
Такіх занятых.
А даждж ідзе, і мокнуч вуліцы
Даўно пустыя.
І нач ідзе, да хатаў тулыца,
Дзе мы нямаў.

Slabra Serge

***

Natalii N.

Abmyúšisia kryvioj achviarnaha
baranka,
Ty vostra adčuvala švietu niedachopy.
Malħasia ad vieċarū da ranku,
Dy tolki nie za tych, kamu, prabač,
usio da...

Maja kraina ledzvie dyša.
Jaſe ty pakidajes nazausidły —
Ciapier ciabie čakajuc inšyja pryhody.
U krainie pad Paúdniovym Kryžam.

Tu mieścīeš pie rakoju i sercy —

Jano paroúpissca pavietram novym.

I nieba stanie vietliva ružovym,

Kali adčyniać samalota džviercy.

Ганна Сыцепулёнак**ВЕЧАР У ЧУЖЫМ МАГІЛЕВЕ**

Восень. Птушкі ляціць над горадам.
Разам зь імі і я паличу.
Дэсэз прагрукаў цягнік, запылены,
здарожаны –

ЛЮБІЦЬ БАСОВІШЧА, ЛЮБІЦЬ!

Басовішча, якое традыцыйна праходзіць у сярэдзіне ліпеня не падалёк Гарадка, што на Беласточчыне, сёлета магло б задавальціце музычныя густи — настолькі цікаўныя і непадобныя гурты туды зъехаліся. Узяць хаця б ляўрэтаў — хіба можна ўявіць разам у якім-небудзь іншым канцэрце фолькавы *Postscriptum* з падвойным жаночым вакалам, што выйграў галоўны прыз — 20 гадзінаў запісу ў студыі, гардкоравае «Сонца Мао» (приз ад фонду імя Сыцяпана Батуры), традыцыйна-рокавую польскую *Rimi* (узнагарода ад мясцовых уладаў — войта гміны Гарадок) і гурт *Zet* — своеасаблівы сымбіёз NRM і *Hasta la filista* (адмысловы прыз ад «Радыё Рацыя»). На Басовішчы ж ні музыки, ні слухачы не адчувалі праз такое суседства ніякага дыскамфорту. Нават тыя гурты, што не атрымалі ніякіх узнагарод — «Склеп», «Млын», «Цмокі», «Безьбліета», «Твар», «Бан Жывіра» і іншыя — зусім не наракалі на горкую долю: польская піва, беларуская гарэлка, прыхільнасць слухачоў і — асабліва — выдатны гук гайлі іх зраненая душы. Часам, калі назіраў за тым, як музыка «аддяляваўца» на сцэне ад уласнага гучаньня, закрадалася думка, што сёлетні «адборачны тур» быў адмыслова зладжаны БМА ў «Альтэрнатыве» — адной з самых

«глухіх» заляў Менску з жудаснымі маніторамі ды малазразумелым гукарэжысарам — каб навуцьць і беларускую андэграунду тусоўку любіць і шанаваць Басовішчу, пра непатрэбнасць і карумпанаваць якога так мно-га казалася ў апошнія гады. Нават вядомыя польскія гурты *Zdrowie na budowie i Acid Drinkers* даволі арганічна ўліліся ў рэчышча фесту.

Адным словам, застаецца толькі пашкадаваць «Голую машку» з Менску, маладачанска Happy face ды ўсіх іншых музыкаў і слухачоў, якія сёлета да Басовішча не даехалі.

A.C.

Кузьма Чорны у Полацку

Да 100-годзьдзя Кузьмы Чорнага ў Полацкім музэі беларускага кнігадрукавання падрыхтаваная выставка, прысьвечаная яго творчасці. Сярод экспанатаў першыя кнігі празаіка «Срэбра жыцьця» (1925), «Падарозе» (1926), якія въшлі ў бібліятэчны «Маладняка», і «Хвоі гавораць» (1926). А таксама часопісы розных гадоў, у якіх друкаваўся Кузьма Чорны, перадусім «Узвышша». Большасць гэтых рэдкіх сёньня выданьняў патрапілі ў полацкі музэй з бібліятэкай журналіста

Алеся Матусевіча, які быў асабістая знаёмы і нават сябраваў з К. Чорным. Разам з калекцыяй А. Матусевіча ў Полацак патрапіў і рэдкі здымак празаіка, зроблены ў 1928 годзе. Ён таксама прысутнічае ў экспазыцыі.

Васіль Кроква

Беларускую музыку у Зўропу

Арганістка Сафійскага сабору Ксенія Пагарэлая штогод бярэ ўдзел у шматлікіх эўрапейскіх фэстывалях арганнай музыки. Нядыўна яна вярнулася з Познаньскага міжнароднага фэсты-

валю, які ладзіўся ў мясцовым касцёле кармелітаў. На яго быў запрошаны пераважна арганісты цэнтральна-эўрапейскіх краін. Беларусь прадстаўляла толькі Ксенія. Яна грава барочную і рамантычную эўрапейскую музыку, а тасама сучасную беларускую (пераважна Літвінскага). Для ўдзельнікаў фэстывалю была наладжана экспкурсія ў Познаньскі музэй старажытных музычных інструменттаў. Унікальным экспанатам музэю зляўлецца ўзноўлены па фрэсках дэйны арган XII ст. з выключна мэханічным прыладам. Ксенія Пагарэлая выканала на ім некалькі сюітаў.

Васіль Кроква

НАЕЗД

Алесь Аркуш

Нязручна сядзець і размаўляць пад «рулю» камэрзы, і ведаць, што кожны твой рух, кожнае твое слова фіксуецца на відастужцы. Але такія правілы ў гэтым кабінэце. Меры засцярогі вялікага бізнесу.

У бізнесмена здарыліся праблемы, і таму ты, журналіст, цяпер тут.

Сёлета гэты хлопец, яму крыху больш за трыццаць, набыў адразу дзве наваполацкія рэстараціі, сярод іх і славутыя «Буслы». У трох кроках ад «Буслоў» жыве Мудроў. Хто-хто, а гэты мог бы распавесці пра былую кропку «общепіта» прыому дасыпіных гісторыяў. І Мінкін мог бы. І

шылаў. Колкі тут выпіта піва і чаго майднейшага!

У мяне зусім іншыя згадкі. Менавіта ў «Буслах» я адзначаў сваё вясельле. Было гэта ўзімку 88-га. Стаяў моцны мароз. Сапраўдны люты. Я добра зімерз у сваім гарнітуру, пакуль ладзілісі ўсе гэтыя да- і пасыязагаўскія цырымоніі. Тацяна, напэўна, таксама. Мяне, як алкаша, цягнула хутчэй у «Буслы». Пагрэцца. Калі замавілі рэстарацію, адміністраторка паведаміла, што ў іх ніяма гарэлкі, ёсьць толькі каньяк. Дамовіліся, што мы замовім скрыню каньяку, а гарэлку прынясем сваю. Па сёняшні дзень сябры ўзгадваюць пра вясельле пад каньяком. Сярод гасціць было процыму сёняшніх славутасцяў — Арловы, Цімохай, Гальяровіч, Генадзь Лойка... Мэе сваякі Сокалава-Воюша правівалі Антонавым і перыядычна, падвыпішы, ўзбунтуваліся: «Няхай гэты Антонаў яшчэ пасыпвае!» Воюш зноў браў гітару, выходзіў на эстраду і

спяваў. «Нас заручала возера лясное пярсцёнкам хвалі, колам берагоў...» Затым граў нейкі рэстараційны гурт. Затым гарэзі гармонік. Хутка стала тлумна, весела і... цепла.

Бізнесмен паказваў стосы да-каменту, даводзіў сваю слушнасць. Нядыўна банк, у якім абслугоўваюцца ягоныя фірмы, наладзіў яму праверку і ў выніковым акце зафіксаваў выяўленыя парушэнні касавай дысцыпліны, Бізнесмен «свяціц» кругленкі штраф. Гэтак тысячай на дзвесіце «баксаў».

Бізнесмен лічыць абвінавачваныні нахабным «наездам» з мэтаю вытрасці для абыякроўленага бюджэту грошыкі. Ён зачыніў свае дэзясяць крамаў і пачаў дамагацца прафы.

Крычалі «горка». Мы ўсталі, цаляваліся. Госьці гучна лічылі хвіліны, пакеплівалі. Прыкладаліся да каньяку і зноў крычалі «горка». Затым уручалі падарункі. Мастак Цімохай падараваў карпіну, яна цяпер вісіць у залі. Скульптар Лойка — «Паго-

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

А.Ліцьвін. *Акупацыя Беларусі (1941—44): пытанні супраціву й калібарацыі*. — Менск: «Беларускі кнігазбор», 2000. — 288 с. — Наклад 300 ас. ISBN 985-6318-87-4

Вядомы даследнік гісторыі Беларусі пэрыяду другое сусьветнае вайны А.Ліцьвін сабраў пад адной вокладкай свае публікацыі, што пабачылі сьвет за апошнюю чвэртку стагодзьдзя й прысьвечаныя пытанням супраціву акупацыі наму рэжыму й супрацоўніцтву з немцамі на абшары Генэральнага камісарыяту Беларусі ў 1941—44 гады. Кніга ўжо спаткала шмат нара��анняў з боку некаторых ветэранскіх арганізацый за незалежны погляд аўтара на падзеі апошніяе вайны.

Arche-Скарыны: Аналітыка. Эзэстыка. Крытыка. Рэцензіі. № 4 (9), 2000. — Менск, 2000. — 80 с. — Наклад 1100 ас.

Сярод найцікавейшых тэксціў другога сёлетнага выпуску часопісу «Arche-Скарыны»: Валеркі Булгакава «Дэклясаваная эліта» ды Ўладзімера Роўды «Расея ё свабода». Найтаннай «Arche-Скарыну» можна прыдабаць у сядзібе БНФ — за 250 рублёў, у іншых месцах — трохі даражей.

Belarussische Erzählungen — Беларускія апавяданні / Укладаныя й прадмова Ў. Сакалоўскага; Пераклад з беларускай мовы Г. Гэрбат, А. Рандаў ды інш. — Менск: «Беллітфонд», 2000. — 256 с. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-6376-07-5

Кніга ўлучае па адным творы ў беларускай ды нямецкай мовах найвыдатнейшых беларускіх пісьменнікаў XX ст.: Ядвігіна Ш., Цёткі, Якуба Коласа, Зымітра Бядулі, Максіма Багдановіча, Максіма Гарэцкага, Кузьмы Чорнага, Максіма Зарэцкага, Янкі Брыля, Івана Шамякіна, Івана Мележа, Васіля Быкава, Уладзімера Каараткевіча, Івана Чыгрынава, Алеся Рыбака ды Вольгі Іпатавай. Гэты зборнік будзе карысны выкладнікам нямецкай мовы.

Беларускія пісьменнікі Польшчы. Другая палова XX стагодзьдзя / Укладальнік Я. Чыкін; Прадмова Ў. Конана. — Менск: «Беларускі кнігазбор», 2000. — 576 с., іл. — Наклад 2000 ас. ISBN 985-6318-80-7

Гэтая кніга выйшла пад вокладкою сэрыі «Беларускі кнігазбор», і ўлучае 18 бляграfiяў ды ўзоры творчасці беларускіх пэзэтай і празаікай Польшчы (пераважна Беласточчыны).

М.Русак. *Ляўонава доля: успаміны пра майго бацьку Станіслава Станкевіча*. — Вільня: Выдавецтва беларусаў Літвы «Рунь», 2000. — 106 с., іл. — Наклад 500 ас.

Міраслава Русак успамінае пра свайго бацьку Станіслава Станкевіча — віленскага грамадзкага дзеяча й кніжніка міжваеннае пары.

Янка Купала і Адам Міцкевіч. З Купалаўскіх мясцін: Зборнік / Пад рэдакцыяй Ж. Даплюнас і В. Рагішы. — Менск: «Беларускі кнігазбор», 2000. — 160 с. — Наклад 400 ас. ISBN 985-6318-82-3

Зборнік складзены на падставе спавешчанняў IV Міжнародных Купалаўскіх чытаньняў (Менск, 9 верасня 1998 г.), дзе асэнсюваюцца сувязі Янкі Купалы з асобай і творчасцю Адама Міцкевіча. Другая частка зборніка — матар'ялы II Міжнародных Ракаўскіх чытаньняў «Ракаўскія Паўночныя Атэнны: Мар'ян Зыдзяюскі, Эліза Ажэшкі і праблемы культурынага кантакту народуў Цэнтральнай і Усходняй Эўропы» (Ракаў, 10 верасня 1999 г.). У «Дадатку» зъмешчаны пераклады твораў Адама Міцкевіча, зробленыя Янкам Купалам, а таксама паэтаў выступ з нагоды 85-годзьдзя з дня съмерці песьніара Наваградчыны.

Г.Давыдова. *От Минска до Ламанша, или Дорогами Холокоста: Документальная повесть*. — Выдавецтва «Чатыры чвэрткі», 2000. — 232 с., іл. — Наклад 500 ас. ISBN 985-6089-58-1

Гэта кніга-памяць сэрца аднай з шматлікіх ахвяр генацыду супраць жыдоў часу другое сусьветнае вайны — дзялчынкі, якая, каб выжыць, правандравала дарогамі Галакосту ад Менску да Ля-Маншу.

Л.Левішун. *Очеркі истории средневековой восточнославянской книжности: Эволюция творческих методов*. — Менск: Эўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт, 2000. — 270 с. — Наклад 300 ас. ISBN 985-6614-05-8

Аўтарка па-новаму разглядае гісторыю кніжнасці земляў Усходняй Эўропы эпохі сярэднявечча. Замест тэрміну «стараўжытна-руская літаратура» яна прарапануе інакшы, «больш прасторавы і важкі», — «усходнеславянская сярэднявечная кніжнасць». У асобны раздзел у кнізе вылучана гісторыя кніжнасці Вялікага княства Літоўскага XVI—XVII ст.

Агляд падрыхтаваў Віктар Мухін

зінаў на круізных вадаплавах Дняпроўскай флятылії. Вось съпявае Ляўон Вольскі, яшчэ «мроевец», безь міністэрскага партфэлю NRM. Вось чытае вершы расеец Лукомнікаў — гэта пад-пілонскі салённа і артыстычна. Уся кавярня ў знаёмых тварах...

Запрашалі мяне й на прэзентацыю «Белого острыва». Вышкіленыя гарсоны. Лусыцікі з палачкамі, каб на выбрудзіць пальцы. Люстэркі, крышталі... Бадай толькі вітражы ў воках, што зрабіў наваполацкі мастак Віктар Лук'янаў, засталіся ад былога «Чабарка».

Бізнесмен дастае ўсё новыя і новыя дакументы. Выказвае вэрсіі прычыны «наезду». Пытаюся: што ён будзе рабіць з «Бусламі». Ніякай зъяніць жанасці. Нават неяк узьнёсла тлумачыць: клуб адпачынку для сур'ёзных людзей, зь більядрам, кегель-барам, утуйнай ціхай залай.

Пра назну клюбу не пытаюся...

Менск -- горад мянтоў, адназначна. Яны ўсталіцы паўсюль. Плюнь у гары, і аваўязкова патрапіш у мянта, і праста так з гэтай сітуацыі ня выкараскаесья, добра, калі прымуцца прабачэнны, а можна і па галаўе гумаю атрымаць.

Як іх толькі ў нас ні называюць: міліцыянэры, паліцыянты, праваахоўнікі... Як іх толькі ні абзываюць: паліцаі, бобікі, лягавыя, мянцяры паганыя, цэнтрурыёны і, канечнэ, мянты. А сутнасць іх была, ёсьць і будзе адна -- не пушчаць нікога нікуды нікопі.

Я нарадзіўся ў год сабакі. А каб далі магчымасць выбіраць, абраў бы год съвіні, яна значна бліжэй да чалавека. А сабака зь ягонымі брэхамі і ашчэрэм -- рыхтык мент. Ведаю, што кажу. Каб мянцяры хадзілі на ланцу, парадку стала б болей. А каб на іх мордах напісынікі драцяныя сядзелі, дык і спакой быў бы. Дарэчы, апошнім часам яны завялі моду хаваць твары за маскамі. Можа й да ланцугоў справа дойдзе. Раней было яшчэ горай, ба не вялося на зямлі больш паскуднай істоты за савецкага мянта.

Напрыканцы 80-х, у Маскве, каля помніка Пушкіну праваахаронцы зладзілі маленечкі акуратненкі мітынг і патрабавалі свабоды слова. Такая дробязь -- свабода выказаць уласныя думкі і меркаванні. А савецкія мянты білі мітынгоўцаў дубінкамі па галавах і кідалі ў фургоны. І ўсё на вачах у тысячи съведак. Пералякана, я прыбег тады ў Саюз пісьменнікаў, дзе ладзіўся фэстываль «Мастацтва моладзі сацыялістычных краінаў». Лётаў ад аднаго літнічальніка да другога й прасіў засступніца за збіткы і арыштаваных. На чальнікі глядзелі на мяне, як на ідёта. А я не разумеў, чаму людзі адукаваныя і прыстойныя, людзі, якія дапамагалі асудзіць дзеянні менскіх мянтоў, што білі дэманстрантаў на сіяня Дзяды каля Маскоўскіх могілак, і пальцам не кінулі, каб асудзіць сваіх маскоўскіх мардаваратаў. І сапраўды я даўн, калі адрэзу не зразумеў: лёгка асудзіць чужога паліцыянта і небясьпечна -- свайго. І менавіта ў той вечар я канчаткова пераканаўся, што ў Маскве я чужы, што імпэрыя валіцца, трашчыц і памірае, што маскоўскія мянты -- гэта расейская лягавыя, а менскія -- беларускія паліцаі.

У Барсэлёнэ, каля пляца Каталуніі, у цэнтральным дварыку я стаў съведкам іншай расправы паліцыянтаў зь юнакамі. Троє наркаманаў -- два юнакі й дзеўка зь зялёнымі валасамі -- сядзелі на асфальце каля сцяны й пыхкалі самакруткамі. Паліцыянты ўскочылі ў двор на матацыках. Уварваліся яны сінхронна з розных бакоў і адрезалі шляхі адыходу. Наркаманы й не паспрабавалі ўцякніць. Паліцаі заглушилі матацыкли, падышлі да маладых людзей і без усялякіх словаў пачалі біць. Я выдатна бачыў, як важка-чорны чаравік урэзваўся ў дайга-валосую галаву наркота. Зблішы юнакоў, праваахоўнікі павытрасалі зъмесьціва іхных валізаў на зямлю й нешта там шукалі, мусіць, наркату, і, пэўна, знайшлі. Праз паўхвіліны ў двор заруліла машина, куды й згагналі аматараў

Адам Глёбус

МЯНТЫ

Апавяданье

Кайфовага дыму. За падзеяю ад пачатку да канца назіраў толькі я. Астатнія мінакі, пабачыўшы інцыдэнт, прысьпешвалі крок. На мяне нікто не звяртаў анікай увагі, я быў добру апрануты і паходзіў хутчэй на супрацоўніка прафратуры, чымся на літарата, якія ня любіць людзей у фуражках і пагонах.

Апрананыне -- досьць важная рэч у дачыненіях зь мянтамі, якія ганаца сваёй формаю. Вось і ў паўднёвай-ўсходняй Азіі з-за шмоткі былі ў мяне дробныя непрыемнасці. У Тайландзе на веднікам выдаюць паперку з правіламі паводзінай у краіне. Чорным па белым там напісаны, што нельга жартаваць з паліцыянтам, бо ён страляе на пападанье без усялякага папярэджання. Зрэшты, жартаваць зь мянтом і ў Мен-

ску не выпадае. Застрэліць не застрэліць, а перацягнучы дручком па сціні не можа. Ды як ты пажартуюш на тайскай мове? І я не жартаваю. Паводзіся акуратна. Толькі аднойчы сутыкнуўся з праваахоўнікам. Іду сабе з пляжу й думаю: трэба мокрыя плаўкі зняць і сухія шорты надзець. Зайшоў за куст і толькі... Адкуль ён узьнік, ня ведаю, але ў гатэль я прыйшоў у плаўках. Ну яго к чорту. Бо ў той паперы апісваліся трэны асноўныя прысуды, што выносіць тайскі суд: пятынца гадоў зняволення, пажыццёвымі тэрмінамі і сяміротнае пакаранне. Адміністрацыйны суд можа толькі кароль, а зь ім я не знаёмы. Наогул, я ні разу не гаварыў ні з адным каралём і прэзыдэнтам. Ёсьць у іх нешта вайскова-мянтоўскае. Яны ж кіруюць міністрамі. Такіх лёс. А пачнеш кіраваць мянтамі -- сам становіш паліцаем. А быць галоўным паліцыянтам -- справа няждзячнай небясьпечнай.

На менскім пляцы Бангалор на дзень Незалежнасці я сутыкнуўся з натоўпам з жонка былога мянцярскага міністра Захаранкі. Таго, што выйшаў з дому й не вярнуўся. Чуткі ходзяць розныя... Экс-міністра забілі. Экс-міністра скралі расейскія спэцслужбы. Экс-міністэр скаваўся ў чакае лепшых часоў. Але факт застаецца фактам: міністра няма, а ягоная жонка стаіць на мітынгу апазыцыі з фотапартрэтам мужа й просіць вярнуць ёй любімага чалавека. Сэрца сціскаеца ад жалу да змучанай жанчыны, а вось за самога мян-

тойскага галаву я ніколі не перажываю і перажываць не зьбираюся. Не хвалуюся за мянтоў і табе ня раю. Марны гэта занята.

Аматары апазыцыйных мітынгаў і рок-н-ролу выпусцілі відзакасэту, дзе на музыку абы як наманіціравалі кадры палітычных падзеяў найноўшай гісторыі. Мянты б'юць бабулю.

Дзёці штурмуюць камяні ў бобікай. Мітынг. Шэсьці. Сутычкі. Звычайнай сучаснай кліпі. А вось адзін сюжэт на касэце зусім ня рок-н-рольны. Малады мент расказвае, як калегі загадзілі рыхтуюць камяні, якімі потым падлеткі будуть у іх кідаць. Маўляй, правакатар кіне першы, а падлеткі з натоўпам неабачліва падтрымаюць дурную ініцыятыву. І гэты касэтны мент болей ня хоча служыць у белмянтоўцы. Так я табе і паверыў, мой мілы таварыш -- мой мент. Калі ты гэта ведаў, дык чаму не распавёў загадзілі не падпредзілі, і не перадухлілі бойку? Га? А такая натура, не ратаваць іншых, а сабе выгоды шукаць, каб дабраўтаваў паболей, а працы паменей. Часам мянты могуць і съведак папраганіць, каб меней пратаколаў пісаць.

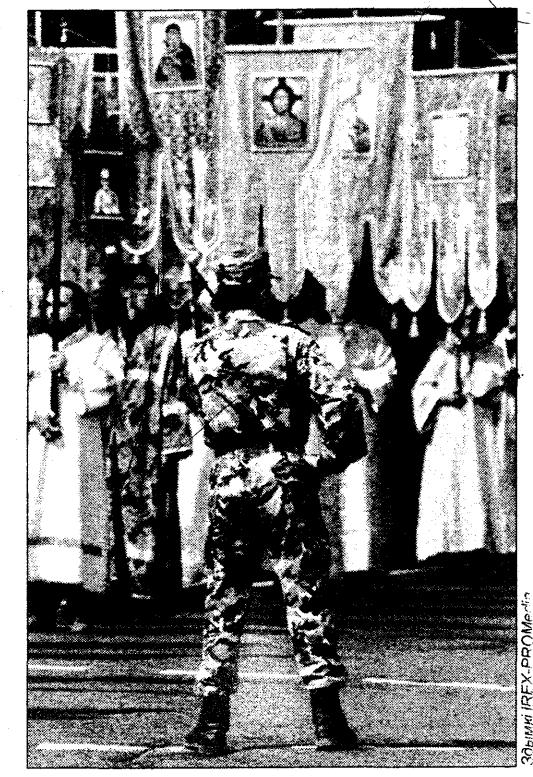
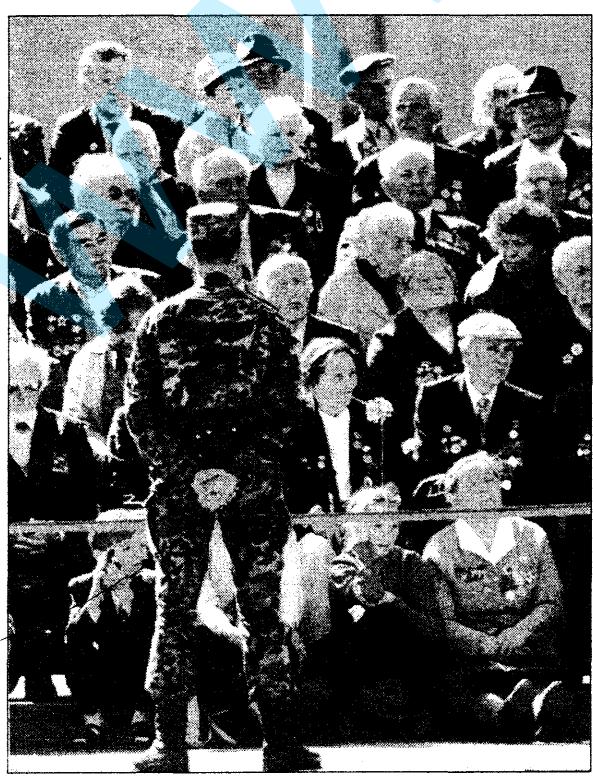
На вуліцы Энгельса, у гнусным бары «Эліта» я выпіваў са школьнім настаўнікам біялёті. Кішенька так гаварылі пра запаведныя расейскія мясціны. Ён быў у Яснай Поляне, а я -- у Ноўгарадзе. Да нас падышоў капітан кацера, што на Менскім моры дзяцей катава. П'яны ён быў моцна. Мы вырашылі пазбегнучы скандалу ў вышлі з «Эліты». Капітан вывалиўся за намі. А скандал насыпаваў сапраўдны. Бармэн, былы вучань Казіміравіч, прапанаваў капітану пайсы на трэх кірпічных літары. Капітан пакрыў дзіўнімі лічбамі, вышлі ў вуліцу ім бацькі і меркавага камунізму, пабіў вітрыннае скло. Разагаўся ў бухнү ў яго плячом. І ўсе гэтыя надпісы «калі ласка, запрашаем», «бар ЭліТА прапануе съняданкі, абеды, вужыны» пасыпаліся на яго. Капітан моцна парэзаўся ѹ яшчэ біўся з бармэнам, пакуль не прыхалі мяны. У пастроўніку мы апынуліся ўчытырох. У нас з Казіміровічамі спіталі, што мы такія. А потым лейтэнант сказаў: «Настаўнік і пісьменнік ідуць на х... Мне такія съведкі не патрэбныя». Вітрыну пастроўніку мы біці ня сталі. Ня той стан ап'янењя. І, у адрозненінне ад капітана, настаўнікі біялётій беллітаратаў не крываўся на тытулі літары.

На рагу той жа вуліцы Энгельса ў праспекта Скарыны аднойчы стаяла купка высокачынных мянтоў. Яны пазіралі на Палац Рэспублікі, дзе сабраліся прэзыдэнты Беларусі, Рэспублікі Казахстану, Кыргызстану й Арменіі. Непадалёк ад мянтоў тоўксія аліграфрэн. Ен сымяўся ѹ пасціраў далоні. Бяскрыўдна дастаў ѹ носу «казла» й паспрабаваў зъесьці. Нясмачна. Выплюнуў сабе на далоні ѹ зноў пачаў іх пасціраць. Мянты бачылі забаўкі аліграфрэн, але не разагавалі, пакуль той не падышоў да іх і не загарлав: «Прэзыдэнты! Прэзыдэнты! Тады самы бураковаморды мент аддай загад, і радавы з ачапленыня, што вышнуравалася ўздоўж праспэкту, падляцеў да дурня й пагнаў аматара смаркачоў у двор, за піцэрыю. Прыбіраць маргіналай з розных съвяточных мерарыемстваў -- съвяты абавязак паліціяй.

9 траўня, на Дзень перамогі над фашыстоўскімі захопнікамі я бачыў, як два вялізныя мянты вялі маленчую бамжыху. Тая румзала ѹ размазвала сълёзы кулачком па апухла-малінавым твары. «Утаплюся! Утаплюся!» -- кричала бамжыха-алькагаліца на ўсю вуліцу Маркса. «Ты лепей павесися, -- пранаваў старэшы па званыні мент, -- нам меней работы».

Розных гісторый пра мянтоў можна называць на раман. Толькі хай тое робяць самі мянцяры. Мне і гэтага хапіла, каб выказаць сваё да іх стаўленьне. А то сустрэу я маладзенъкага пісьменніка, паяцка гаворка. Ен і кажа: «А я міліцию вельмі паважаю». «Паважай, любі... Твая справа. Проста ты не пацифіст, не анахіст і ня рок-н-рольшык, як я».

26.05.2000

МЕНСКІЯ ПОКАЗКІ

За гроши

У цуме спадар адварнуўся ў кутку ад усіх, каб палічыць уласныя грошыкі. Выгляд ягонай паставы ззаду – з нахіленай галавой да рукамі, што нешта тримаюць ніжай пасу, – намаляваў у съядомасць аднае супрацоўніцы дастаткова амаральную карціну. Абураная ўпэўненасцю ў тым, што паскундік спраўляе патрэбу, кабета руналася таўчы небараку кулакамі, пры гэтym гучна абысною яго адпаведнымі элітэтамі.

Вось дык недаречнасьць! Бедны спадар!..

Чицэ вада ў партко

Нейкі п'яндыла ўжо спадраўся ня мог стрымаць у сабе заўшыю перапрацаваную вадкасць ды, ні кога не зважаючы, узяўся пазбаўляцца ад яе проста ў фе вакзалу, там, дзе ёй стаяў ледзь. Працэс, якім казаў, пайшоў, але атрымаўся наступны экспэс: абстрагаваны ад рэчайнасці дзядзька тримаў у руці зусім ня тое, што треба ў падобных выпадках, а выцгагнты з парткоў кавалак рэменю, які ў пэўны момант і здаўся хлукту зъмесцівам ягоных споднікаў. Добра так, трэба зазначыць, вадзіў ён у бакі тым кавалкам дзягі, нават абрэс напрыканцы...

Абедзьве показкі пачутыя ад вайсковага музыки.

На ўсё жыццё

Адзін вяскоўец пасля люднага гасцініцання ў свайго менскага сваяка ехаў раніцай у напхнёным людзімі аўтобусе на вакзал. Жанчыне, якія лёсіла апыніцца побач з гэтым чалавекам, стала млюсна ад ягонага съядордзючага перагару, і яна ня вытрымала:

– Мужчина, атвірніцесь! Ат Вас пірігарам нісці!

А той, зірнуўшы на кабету, адсёк:

– Дык я ж то прыеду дамоў, прасплюся й нармальны буду, а ў цябе як былі ногі крывыя, так і астануцца на юсу жызві..

Пасыя таго, як насыміеся з гэтае показкі, робіцца шкода няшчаснага спадарыню, ды крӯдза на імяўлівую трапініцу беларускага селяніна. А распавеў былы супрацоўнік КГБ.

Я дома

Эта было ў мэтро на нейкай канцавай станцыі.

«... Поезд далей не ідзе. Калі ласка, пакіньце вагоні!» – люд, як зазвычай, выконвае гэту фанаграмную просьбу аднаго з артыстай-дыхтараў айчыннага радыё, але адзін апоек, які ўсю дарогу спаў седзячы, зусім не збіраеца браць удзел у агульнім працэсе выйсція. Нарэшце ён прачынаецца, уздымае ледзь жывую хісткую сваю галаву, аглядаеца – ужо нікога наўкол, і пачынае распрацанацца: зыдзявае куртку, здымаете чубаты, нагавіцы і, да рэшты іх так і не сцягнуўшы, кладзеца сабе спаць.

Вядома, спадара мусіць расчараўваць машиныст, а потым і міліцыя, якія разьвяялі ягоную ўпэўненасць у тым, што знаходзіцца ён дзесяць у хаце на канапе.

Пачута ў вайсковым аркестры, як і трох наступных байкі.

Капэрфільд у камуфляжу

Адзін вайсковы музыка, вяртаючыся са службы дамоў у стане «аўтапілёт», звыклым шляхам рушыў у мэтро. Магутныя шклянныя дзъверы, якія ён штурхануў з мэтай патрапіць на станцыю, на ліхі аказаліся замкнёнымі. Але сяржант, не жадаючы мірыца з перашкодой, упарты імкнуўся

іх адчыніць, ляскатаў і грукатаў, нягледзячы на тое, што астатнія трох дзъяврэй былі цалкам даступныя для ўхаходу, і працы іх пэрыядычна праходзілі грамадзяне, якія дзівліліся з апантанага ды нецвіярозага вайскоўца.

Міліцыянты, што затрымалі музыку, які гэтак і на зделоў праісьці на станцыю, сфермулявалі ў складзеным пратаколе ягоныя дзеяньні наступным чынам: «... Пыталіся проникніць сквозь стекло...»

Аўтастопам

Яшчэ адзін вайсковы музыка прарадаў другому съпінінгу, што й было імі грунтоўна азначана дома

ў пакупніка. Принятае новым уладальнікам съпінінгу рашэнніе выпрабаваць прыладу ў той жа вечар на вадаёме было ўхвалена ўладальнікам бытым, і, сабраўшы прычындалы да адпаведна апрануўшыся, калегі рушылі з кватэры.

Праз колькі кварталаў музыка зъ съпінігам зусім ужо прыслабеў быў да заўважыўшы, нароцце, што дружбак недзе згубіўся, лёг наўбоч праезной часткі, задраў угару руку з вудзільнам да пачаў галасаваць. Першым і спыніўся міліцыянцікі УАЗік.

– Атвізіце міня дамой!

– Ні біспакоіся, шчас атвізём! – і адvezылі яго ў вайсковую камандатуру на Кірылы І Мядоўцы.

Калі з палку прыехалі забіраць калегу па за-канчаны 10-ці сутак гаўптаўхты, той і паўстаў перад аднапалачанамі на гарніку камандатуры са съпінігам, сакам, у куртыцы вайсковага камбінезону «ОЗК», у трыко да ў кедах.

Лавіся, рыбка!

А ўжо іншы вайсковы музыка ішоў зімовым ранкам ад каханкі з Масюкоўшчыны на аўтобусны прыпынак, каб падехаць на службу. Ішоў да ўбачыў наступнага: ля чыгункі сядзіць на сваіх скрынках ракары. Носам дзяяўбуч, але вудаў з рук не выпускаюць. Лёска адматана, мармышкі ў сънзе патануле – забурліўся ловяць. Думалі, што ўжо на Менскім моры...

Толюсь Карабенік, Мядзел-Менск-Мядзел

...не стыдзіся Эвангельства Христова,
бо сіла Божая бывае на збоўнім кошыке
хто веруе... Рым. 1:16

ВЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА
Надбажнства штонядзелю ў Менску ў 17-й гадзіне:
вул. Любімава 21-56, тэл.: 279-71-31, 270-89-87.
Штонядзелю ў Асіповічах ў 10-й гадзіне:
вул. Леніна 40, тэл.: 20-840.

Шчыра дзякуем
спадару А. Суботу за ахвяраванье
для «Нашай Нівы».

ПАДПІШЫ СЯБРА

Шаноўныя чытачы, мы ведаем, што спаміж вас ёсьць тыя, хто хацеў бы выпісаць «Нашу Ніву», але ня мае, за што. На вялікі жаль, пры сённяшній эканамічнай сітуацыі наша газета (як, зрешты, і ўсе астатнія) выходзіць сабе ў страту, але й каштуе пры гэтым для многіх задорага.

Таксама ёсьць сярод вас і такія, хто хацеў бы падтрымаць наша выданье ў гэтым нялёткі час. Дык злучым

жаданы адных і магчымасці другіх!

Усе, хто хацеў бы выпісаць «НН», але ня мае на тое сродкаў, паведамце ў рэдакцыю вашыя адresы.

Усе, хто хацеў бы дапамагчы сваім бяднейшым братам і «Нашай Ніве» падпіску, паведамце пра сябе рэдакцыи.

Наш тэлефон 213-32-32.

Няхай чытачоў у «НН» будзе болей.

Пакажам сабе ды іншым, што развагі пра нараджэнне беларускай супольнасці — не пусты гук.

Рэдакцыя

На тым тыдні на заклік рэдакцыі адгукнуліся фундатары: Рагнеда Аляхновіч, Натальля Маковік, Зыміцер В., Алекс зь Менску, Аляксей Даікавіцкі зь Пінску. Усяго падпісаны такім чынам ужо 36 чалавек.

Лявона і Аксану

віншуем з узятыцем шлюбу
Зычымі каханыні і шчасці!

«Простае шчасце людзкое,
Так, як і наша з табою,

Пэўна, складаецца з солі,
З хлеба, сабранага ў попі,

З поту, дарожнага пылу,
З роднага небасхілу,

З дружбы, мачнейшай ад съмерці,
Зь песьні... і таць мне здаецца:

Каб з чаго іншага скласці,
Дык ці было б яно шчасціем.»

Сябры, супрацоўнікі «НН»

ГАЗЕТА ПРЫМАЕ ТАКСАМА АБВЕСТКІ
БОЛЬШЫМ ШРЫФТАМ ЗА НЕВЯЛІКУ ПЛАТУ

– да 20 слов (тексты модуль) – 93 руб.

– звыш 20 словам (тексты модуль) – 120 руб.

– па-мастаку аформленая абліз памерам больш за 24 ке. см з улікам

кошту артыклі-макету – 75 руб. за 1 ке. см.

За аблізу пра сімейную падзею – зныўка.

Абвесткі палітычнага характу і ад прафесійных арганізацый мусіць апачынчаць паводле рэзультатаў расчынкі для камарційных абліз.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба перапіць грошы праз пошту пераводам на наступны разылковы раунак: Рэдакцыя газеты «Наша Ніва», р/р 30/12213050010 Ленінскага аддз. ААТ «Бел-інвестбанку» г. Менск, код 763.

На зворотнім баку паштовага пераводу пра сімейны выкавалімленінны запісвашца пакладна і чытнайна тэкст абвесткі, тэлефон для связі і АБАВЯЗКОВА ДАДАЕЦЦА СКАЗ: «ЗА РЭЖЫМНЫЙ ПАСПУТ».

Рэдакцыя

гімнамі. Зянон, 231306, Бярозаўка, Школьная, 12а

КАЦІЯНТЫ

Беларускіх вяскоўскіх кацинтаў – сыцільных і цярпільных – аддамоў добрыя руки. Т.: (296) 42-264

беларускі садок

Беларускі дэйчыць садок прымае ў падарунак ці, а на працу – выхавацеляю і няячку. Т.: 251-95-90 (Марына), 260-25-73 (Альца)

камп'ютар

Камп'ютар цілаццах. Новы або не. Куплю. Т.: 252-44-66

радыёпрымайч

Радыёпрымайч ВЭФ-214 амаль новы танна прадам. Т.: 2264-263

праца

Падраблю. Ад грузыка да фота-відза здымкаў, іншае – журналісцкае праца. Т.: 262-07-70

Свядомы Беларус (18 гаду) шукае часовай працы. Т.: (у Салігорску) 8-(210) 5-10-46, Павал (з 16.00 да 22.00)

Дасыедчаная крачыльша шукае падпрацоўку хадзе. Есць машыны (адна па скury), авэрлэк. Т.: (8-216) 4-65-58

Дамагаму пачыць уласную справу хадзе (не распаўсюджаньне).

Прыбылак ад 200 у. а. Нескладаны! Могуць use! Ад Вас капэрта

са зв/а/купон б/а: 220089, Менск, а/с 122

МУЗЫКА, ВІДЗА

Беларускамоўны аўдіё-і-відзакасці, а таксама наўянкі кнігнага съвяты.

Т.: 241-60-35